

Bruksela, 20 lutego 2025 r.
(OR. en)

6385/25

AGRI 64
AGRIFIN 15
AGRIORG 21
AGRISTR 10
ENV 95
POLCOM 34

PISMO PRZEWODNIE

Od:	Sekretarz generalna Komisji Europejskiej (podpisała dyrektor Martine DEPREZ)
Data otrzymania:	20 lutego 2025 r.
Do:	Thérèse BLANCHET, sekretarz generalna Rady Unii Europejskiej
Nr dok. Kom.:	COM(2025) 75 final
Dotyczy:	KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY, EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU REGIONÓW Wizja dla rolnictwa i żywności Wspólne kształtowanie unijnego sektora rolnego i spożywczego, atrakcyjnego dla przyszłych pokoleń

Delegacje otrzymują w załączeniu dokument COM(2025) 75 final.

Zał.: COM(2025) 75 final

KOMISJA
EUROPEJSKA

Bruksela, dnia 19.2.2025 r.
COM(2025) 75 final

**KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY,
EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU
REGIONÓW**

**Wizja dla rolnictwa i żywności
Wspólne kształtowanie unijnego sektora rolnego i spożywczego, atrakcyjnego dla
przyszłych pokoleń**

Spis treści

1. Wspólne kształtowanie unijnego sektora rolnego i spożywczego, atrakcyjnego dla przyszłych pokoleń.....	2
2. Wizja i cele na 2040 r.: system rolno-spożywczy, który jest atrakcyjny, konkurencyjny, zrównoważony i sprawiedliwy dla obecnych i przyszłych pokoleń	5
3. Wspólne opracowanie odpowiedzi politycznej na rzecz dobrze prosperującego sektora rolno-spożywczego.....	6
3.1. Budowanie atrakcyjnego sektora zapewniającego odpowiedni poziom życia i będącego dźwignią dla nowych możliwości zarobkowych	7
3.2. Konkurencyjny i odporny sektor w obliczu globalnych wyzwań	12
3.3. Sektor rolno-spożywczy dostosowany do przyszłych wyzwań i idący w parze z przyrodą	19
3.4. Waloryzacja żywności i propagowanie sprawiedliwych warunków życia i pracy na dynamicznych obszarach wiejskich	23
4. Tworzenie sprzyjających warunków: umieszczenie badań naukowych, innowacji, wiedzy i umiejętności w centrum europejskiej gospodarki rolno-spożywczej.....	28
5. WNIOSKI.....	30

1. WSPÓLNE KSZTAŁTOWANIE UNIJNEGO SEKTORA ROLNEGO I SPOŻYWCZEGO, ATRAKCYJNEGO DLA PRZYSZŁYCH POKOLEŃ

Rolnictwo i żywność mają kluczowe znaczenie dla europejskiego stylu życia. Zakorzenione w bogatej tradycji sposoby produkowania żywności i korzystania z niej ukształtowały społeczności, kultury i krajobrazy, które definiują Europę.

Rolnictwo i żywność, w tym rybołówstwo, są sektorami strategicznymi dla Unii, zapewniającymi bezpieczną i wysokiej jakości żywność dla 450 milionów Europejczyków i odgrywającymi zasadniczą rolę w globalnym bezpieczeństwie żywnościowym. W sprawozdaniu Sauliego Niinistö¹ uznano żywność za jeden z sektorów o największym znaczeniu w świadczeniu podstawowych usług na rzecz obywateli. Wsparcie Unii w ramach wspólnej polityki rolnej (WPR) jest z uzasadnionych powodów centralnym elementem projektu europejskiego. Europejskie bezpieczeństwo żywnościowe i suwerenność żywnościowa nie podlegają negocjacjom. Potwierdzają to obywatele Unii: 94 % respondentów ostatniego badania Eurobarometru uważa, że ważne jest zapewnienie stabilnych dostaw żywności w UE przez cały czas².

Żywność jest również elementem naszej konkurencyjności. System rolno-spożywczy, oparty na jednolitym rynku europejskim i jego różnorodnych przedsiębiorstwach, zakresie, skali i metodach produkcji, wygenerował wartość dodaną w wysokości ponad 900 mld EUR w 2022 r., zapewniając zatrudnienie około 30 mln osób³, co stanowi około 15 % całkowitego zatrudnienia w UE. Jako największy eksporter produktów rolno-spożywczych na świecie UE na przestrzeni lat stale zwiększała nadwyżkę handlową, która w 2023 r. osiągnęła 70 mld EUR⁴. Jednocześnie sytuacja jest odmienna, jeśli chodzi o dostawy m.in. produktów rybołówstwa i akwakultury, nasion oleistych i roślin wysokobiałkowych, w przypadku których UE jest w dużym stopniu zależna od przywozu.

Rolnictwo i żywność mają zasadnicze znaczenie dla utrzymania dynamicznych i dobrze prosperujących społeczności na obszarach wiejskich i przybrzeżnych. Obszary wiejskie zamieszkuje 25 % ludności UE i zajmują one 75 % jej terytorium, co sprawia, że stanowią integralną część tożsamości europejskiej⁵. Dynamiczne obszary wiejskie i przybrzeżne mają kluczowe znaczenie w walce z depopulacją i w zagwarantowaniu „prawa do pozostania”.

Rolnictwo i rybołówstwo to praca z przyrodą. Rolnicy i rybacy są strażnikami przyrody, fundamentem odpornej Europy i odgrywają istotną rolę w rozwiązaniu kwestii ochrony i odporności naszej przyrody, gleb, wody, powietrza, różnorodności biologicznej, oceanów i klimatu. **Rolnicy, rybacy i przedsiębiorstwa spożywcze są innowatorami i przedsiębiorcami.** Dzięki innowacjom otwierają się nowe modele

¹ Niinistö, S., *Safer together – Strengthening Europe’s Civilian and Military Preparedness and Readiness*, [Razem bezpieczniej – zwiększenie gotowości i przygotowania cywilnego i obronnego w Europie], 2024 r.

² Komisja Europejska, Eurobarometr 2025: [Europejczycy, rolnictwo i WPR – styczeń 2025 r. – badanie Eurobarometr](#).

³ Eurostat, *Kluczowe dane liczbowe dotyczące europejskiego łańcucha żywnościowego* – wydanie z 2024 r. (europa.eu), 2024. Dane dotyczące zatrudnienia w rolnictwie pochodzą z 2020 r.

⁴ DG ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich, [Monitorowanie handlu produktami rolno-spożywczymi w UE. Sytuacja w 2023 r.](#), marzec 2024 r.

⁵ Eurostat, [Urban-rural Europe - introduction - Statistics Explained](#) [Europa miejsko-wiejska – wprowadzenie], dostęp w lutym 2025 r.

biznesowe i pojawiają się nagrody, co sprawia, że transformacja przynosi korzyści zarówno rolnikom i rybakom, jak i przyrodzie, przy jednoczesnym wspieraniu konkurencyjności.

Nie powinniśmy jednak nigdy brać naszej suwerenności żywnościowej za pewnik. Sektor rolno-spożywczy przetrwał wstrząsy związane z pandemią i wysokimi kosztami nakładów, co pokazało jego niewiarygodną odporność. Presja napięć geopolitycznych, skutki ostatnich kryzysów, niszczycielski wpływ ekstremalnych zdarzeń pogodowych i degradacji środowiska, a także konsekwencje tendencji strukturalnych zagrażają jednak rentowności tego ważnego sektora i strategicznej autonomii UE.

Dzisiejszy sektor rolno-spożywczy stoi w obliczu trudnych przemian strukturalnych, w tym wynikających ze znacznych rozbieżności w skali działalności rolniczej i starzenia się populacji rolniczej. Jedynie około 12 % rolników w UE ma mniej niż 40 lat⁶. Choć w ostatnich dziesięcioleciach dochód na osobę prowadzącą działalność rolniczą rośnie, pozostaje on znacznie niższy od średniej obserwowanej w pozostałej części gospodarki⁷, co bezpośrednio wpływa na źródła utrzymania rolników i ogranicza ich zdolność do inwestowania, planowania i innowacji. Jest to nadal główny powód protestów rolników, jakich ostatnio doświadczyła UE.

Choć wielu młodych ludzi wyraża zainteresowanie rolnictwem jako karierą zawodową, a niektórzy z powodzeniem angażują się w dobrze prosperujące rodzinne przedsiębiorstwa rolnicze, istnieje wiele wyzwań i barier. Bardzo niepewne perspektywy dochodów w połączeniu ze złożonymi wymogami regulacyjnymi, które mogą przełożyć się na krępujące obciążenia biurokratyczne, niska rentowność utrudniająca inwestycje, produkcja podatna na kryzysy, zmiany demograficzne, zróżnicowanie sytuacji kobiet i mężczyzn, brak dostępu do podstawowych usług na niektórych obszarach wiejskich oraz trudny charakter zawodu – to czynniki, które mogą sprawiać, że rolnictwo staje się coraz mniej atrakcyjne dla przyszłych pokoleń. Skumulowany wpływ sektora rolno-spożywczego często zwiększa presję na środowisko i klimat, a jednocześnie przyszła produkcja rolnicza jest uzależniona od przyrody. Większość z tych wyzwań dotyczy nie tylko producentów surowców w sektorach rybołówstwa i akwakultury, a także całego sektora rolno-spożywczego.

Brak stabilności i pewności co do przyszłości zawodowej unijnych rolników doprowadził do niedawnych szeroko zakrojonych protestów w UE. W tym kontekście UE musi **uznać kluczową rolę, jaką rolnicy odgrywają w naszym życiu i źródłach utrzymania, ożywić konkurencyjność i zwiększyć atrakcyjność tego zawodu, tak aby rolnicy mogli prosperować, wprowadzać innowacje i dostarczać wielu korzyści naszemu społeczeństwu – dziś, jutro i w 2040 r.** Jest to tym bardziej istotne w świetle przyszłego rozszerzenia oraz związanych z nim wyzwań i możliwości dla rolnictwa i rolników w obecnych i przyszłych państwach członkowskich UE.

W niniejszym komunikacie przedstawiono wizję dla europejskiego systemu rolno-spożywczego na 2040 r. i kolejne lata oraz plan działania, który wyznacza kierunek dla całej unijnej polityki, tak aby **była ona zgodna z tą wizją** i dostosowana do nowych realiów. W wielu obszarach osiągnięcie celów będzie wymagało lepszego dopasowania

⁶ Eurostat, [Farmers and the agricultural labour force - statistics - Statistics Explained \[Rolnicy i rolnicza siła robocza – statystyki\]](#), dostęp w lutym 2025 r.

⁷ DG ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich, [EU Farm Economics Overview \[Przegląd ekonomiki rolnej UE\]](#), dostęp w lutym 2025 r.

polityki krajowej i unijnej. Niniejsza wizja wspiera również realizację Kompas konkurencyjności dla UE, nadrzędnej unijnej inicjatywy przewodniej mającej na celu zwiększenie naszej konkurencyjności⁸. Przyszły **pakt na rzecz oceanów** ustanowi również ramy dla wykorzystania rozległego obszaru morskiego i wybrzeży UE w celu zwiększenia bezpieczeństwa żywnościowego, przy jednoczesnym zachowaniu zasobów naturalnych, od których zależy sektor rybołówstwa, i zwiększeniu konkurencyjności dzięki innowacjom. Ponadto Komisja przygotowuje wizję dla sektora rybołówstwa i akwakultury na 2040 r., aby zapewnić jego długoterminową konkurencyjność i zrównoważony rozwój, działać na rzecz tworzenia miejsc pracy i rozwiązać pilne problemy mające wpływ na społeczność rybacką.

Niniejszy komunikat czerpie z wielu rozważań strategicznych, w tym w szczególności strategicznego dialogu na temat przyszłości rolnictwa w UE⁹, a także ze sprawozdań Mario Draghiego¹⁰, Enrico Letty¹¹ i Sauliego Niinistö¹². Opiera się on również na konkluzjach szefów państw i rządów UE¹³, konkluzjach belgijskiej prezydencji Rady dotyczących przyszłości rolnictwa (2024 r.), a także na konkluzjach Rady z 2024 r. w sprawie przyszłości WPR. Korzystamy w nim ponadto z opinii i rezolucji Parlamentu Europejskiego, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów.

Reakcja polityczna skupia się wokół **czterech podstawowych obszarów priorytetowych**. W komunikacie określono **kierunki prac** nad tym, jak te inicjatywy polityczne będą kształtowane w sposób sprzyjający włączeniu społecznemu i oparty na współpracy. Realizacja celów w zakresie tych obszarów priorytetowych opiera się w dużej mierze na istotnych elementach towarzyszących, a mianowicie na **uproszczeniu** ram regulacyjnych, które mają wpływ na rolników i cały łańcuch wartości w sektorze rolno-spożywczym, oraz na **innowacjach**, które oferują rozwiązania na rzecz zrównoważonej transformacji.

Nowy sposób pracy: budowanie zaufania i dialog

Doświadczenie pokazuje, że niektóre tematy związane z żywnością i rolnictwem mogą być bardzo polaryzujące, a osiągnięcie konsensusu społecznego jest bardziej prawdopodobne przy podejściach sprzyjających włączeniu społecznemu. Istotą tej wizji jest zatem nowy sposób pracy – budowanie zaufania i dialog w całym systemie rolno-spożywczym, w UE i na całym świecie.

Pierwsze kroki zrobiono już dzięki strategicznemu dialogowi i zestawowi jednogłośnie uzgodnionych zaleceń. Dialog w terenie musi być jednak bardziej pogłębiony, ze stałą i skuteczniejszą interakcją z rolnikami, podmiotami łańcucha żywnościowego

⁸ Komisja Europejska (2025), *Kompas konkurencyjności dla UE*, COM(2025) 30 final.

⁹ [Strategiczny dialog na temat przyszłości rolnictwa w UE. Wspólna perspektywa rolnictwa i żywności w Europie](#), 2024 r.

¹⁰ Draghi, M., *Przyszłość europejskiej konkurencyjności*, wrzesień 2024 r.

¹¹ Letta, E., *Much more than a market. Speed, Security, Solidarity. Empowering the Single Market to deliver a sustainable future and prosperity for all EU Citizens* [Znacznie więcej niż rynek. Szybkość, bezpieczeństwo, solidarność – wzmocnienie jednolitego rynku w celu zapewnienia zrównoważonej przyszłości i dobrobytu wszystkim obywatelom UE], 2023.

¹² Niinistö, S., *Safer together – Strengthening Europe’s Civilian and Military Preparedness and Readiness* [Razem bezpieczniej – zwiększenie gotowości i przygotowania cywilnego i obronnego w Europie], 2024 r.

¹³ Program strategiczny Rady Europejskiej na lata 2024–2029, deklaracja wersalska z 2022 r., deklaracja z Grenady z 2023 r. i deklaracja budapeszteńska z 2024 r.

i społeczeństwem obywatelskim na szczeblu lokalnym i regionalnym w całej Europie, a także z wysłuchaniem ich obaw i pomysłów. Jednocześnie konieczne będzie dokonanie przeglądu istniejących mechanizmów wspierania dialogu i współpracy z zainteresowanymi stronami na szczeblu UE, **takich jak obecne grupy dialogu obywatelskiego**, aby zagwarantować bardziej znaczący i skuteczny udział w opracowywaniu przyszłych strategii politycznych. Nowa **Europejska Rada ds. Rolnictwa i Żywności**¹⁴ będzie wspierać Komisję w tworzeniu polityki sprzyjającej włączeniu społecznemu, zapewniając doradztwo strategiczne i wspierając nową kulturę dialogu między różnymi podmiotami łańcucha rolno-spożywczego. Ponadto **europejska sieć WPR** będzie nadal ułatwiać wymianę między wszystkimi odpowiednimi podmiotami, a **coroczne dialogi z młodzieżą na temat polityki** przyczynią się do znaczącego włączenia młodych obywateli i rolników w dyskusje polityczne.

Ponadto Komisja będzie nadal prowadzić **stały dialog ze wszystkimi innymi instytucjami i organami UE**, w szczególności z Parlamentem Europejskim i Radą UE, Komitetem Regionów i Europejskim Komitetem Ekonomiczno-Społecznym, a także z kluczowymi organizacjami i partnerami międzynarodowymi. Aby zapewnić **skuteczne monitorowanie realizacji niniejszej wizji**, Komisja będzie regularnie składać wszystkim instytucjom UE sprawozdania z postępów w zakresie pomyślnej realizacji różnych inicjatyw.

2. WIZJA I CELE NA 2040 R.: SYSTEM ROLNO-SPOŻYWCZY, KTÓRY JEST ATRAKCYJNY, KONKURENCYJNY, ZRÓWNOWAŻONY I SPRAWIEDLIWY DLA OBECNYCH I PRZYSZŁYCH POKOLEŃ

Unia w 2040 r. musi być miejscem, w którym rolnictwo i produkcja żywności rozwijają się na całym kontynencie w całej swojej różnorodności. Miejscem, w którym rolnictwo jest atrakcyjne dla przyszłych pokoleń, a sektor rolno-spożywczy jest konkurencyjny, odporny, dostosowany do przyszłych wyzwań i sprawiedliwy.

Przyszłość tego strategicznego sektora zależy od zdolności Unii i jej państw członkowskich do stworzenia odpowiednich warunków, dzięki którym istnieć będzie:

- **atrakcyjny i przewidywalny sektor rolno-spożywczy, w którym dochody umożliwiają rolnikom rozwój**, przyciągając przyszłe pokolenia¹⁵, które będą nadal produkować żywność przystępną cenowo dla wszystkich i zaspokajającą potrzeby konsumentów; w którym istnieją sprzyjające warunki pozwalające sektorowi rolno-spożywczemu na mobilizowanie swego potencjału w zakresie przedsiębiorczości, wspieranego przez różne źródła dochodów i umiejętności, w celu wykorzystania możliwości związanych z innowacjami, technologią i transformacją ekologiczną; w którym usługi ekosystemowe korzystne dla

¹⁴ [Grupa doradcza wysokiego szczebla](#), w skład której wchodzi 30 organizacji członkowskich reprezentujących trzy kategorie zainteresowanych stron: społeczność rolniczą, inne podmioty w łańcuchu dostaw żywności oraz społeczeństwo obywatelskie, obejmując obszary takie jak środowisko i klimat, dobrostan zwierząt i kwestie konsumenckie.

¹⁵ Krzysztofowicz, M., Rudkin, J., Winthagen, V. i Bock, A., *Farmers of the future*, EUR 30464 EN, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg, 2020, ISBN 978-92-76-26331-9, doi:10.2760/5237, JRC122308.

środowiska, wody, gleby lub jakości powietrza – np. w rozwijającym się sektorze ekologicznym – są odpowiednio wynagradzane; w którym funkcjonujący sprawiedliwie łańcuch żywnościowy zapewnia sprawiedliwy podział obciążeń i kosztów transformacji w całym łańcuchu,

- **konkurencyjny i odporny sektor rolno-spożywczy stawiający czoła rosnącej globalnej konkurencji i wstrząsom.** Zależy to od zdolności UE do dywersyfikowania stosunków handlowych, tworzenia nowych możliwości eksportowych dla tego sektora i zmniejszania krytycznych zależności. Sektor, w którym ramy i działania globalne umożliwiają rolnikom konkurowanie na równych warunkach na całym świecie, wewnętrzne obciążenia biurokratyczne są mniejsze, a odporność sektora wzrasta, tak że jest on w stanie nie tylko wytrzymać wstrząsy i przezwyciężać ich skutki, ale również dostosowywać się i przekształcać. UE nadal przyczynia się do światowego bezpieczeństwa żywnościowego i spełnia swoją rolę w budowaniu partnerstwa na całym świecie,
- **dostosowany do przyszłych wyzwań sektor rolno-spożywczy, który funkcjonuje z uwzględnieniem ograniczeń planety,** w którym rolnictwo i sektor spożywczy wspólnie przyczyniają się do realizacji celów klimatycznych UE, przy jednoczesnym zachowaniu zdrowych gleb, czystej wody i powietrza oraz jednoczesnej ochronie i odbudowie różnorodności biologicznej Europy. Zainteresowane strony w całym łańcuchu żywnościowym wspólnie przyczyniają się do osiągnięcia tych wyników i dzielą się ryzykiem związanym z transformacją. Wszystkie segmenty systemu rolno-spożywczego są znacznie lepiej przygotowane do stawienia czoła skutkom zmiany klimatu, utraty różnorodności biologicznej i zanieczyszczenia, do zrównoważonego i efektywnego wykorzystywania zasobów naturalnych oraz do działania zgodnie z podejściem „Jedno zdrowie”,
- **sektor rolno-spożywczy, który dba o adekwatne ceny żywności, wspiera sprawiedliwe warunki pracy i życia oraz dynamiczne i dobrze połączone obszary wiejskie i przybrzeżne,** w tym regiony najbardziej oddalone; w którym obszary wiejskie gwarantują obywatelom prawo do pozostania; w którym związek między żywnością, terytorium, sezonowością i tradycjami jest ceniony jako integralny element europejskiego stylu życia; w którym UE pozostaje światowym liderem w dziedzinie innowacji i bezpieczeństwa żywności, a żywność jest przystępna cenowo dla obywateli; w którym zdrowie psychiczne nie jest tematem tabu, lecz częścią systemu wsparcia społecznego dla rolników i pracowników; w którym warunki życia i pracy przyciągają do zawodu więcej kobiet i osób młodych oraz zapewniają ochronę praw pracowników w gospodarstwach rolnych i w całym łańcuchu wartości żywności.

Wreszcie, co ma zasadnicze znaczenie w realizacji tej wizji, europejski system rolno-spożywczy inwestuje i wykorzystuje potencjał transformacyjny, jaki **oferują badania naukowe, wiedza, umiejętności i innowacje.**

3. WSPÓLNE OPRACOWANIE ODPOWIEDZI POLITYCZNEJ NA RZECZ DOBRZE PROSPERUJĄCEGO SEKTORA ROLNO-SPOŻYWCZEGO

Wizję tę można zrealizować jedynie poprzez perspektywiczną i spójną odpowiedź polityczną skupioną wokół kluczowego pytania: Jak zbudować system rolno-spożywczy, który będzie zrównoważony pod względem gospodarczym, społecznym

i środowiskowym, a tym samym atrakcyjny, konkurencyjny, dostosowany do przyszłych wyzwań i sprawiedliwy dla obecnych i przyszłych pokoleń?

3.1. Budowanie atrakcyjnego sektora zapewniającego odpowiedni poziom życia i będącego dźwignią dla nowych możliwości zarobkowych

Ponad 60 lat temu UE zobowiązała się do zapewnienia odpowiedniego poziomu życia ludności wiejskiej, zgodnie z art. 39 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej. Zobowiązanie to jest obecnie tak samo ważne, jak wtedy. Pomimo poczynionych wysiłków ogólny dochód z działalności rolniczej na pracownika jest nadal znacznie niższy niż średnie wynagrodzenia w całej gospodarce (60 % średniego wynagrodzenia w 2023 r.)¹⁶.

Rolnicy nie chcą uzależniać się od wsparcia publicznego, ale często wymaga tego niestabilny charakter tego zawodu i zakłócenia równowagi na rynku. Przy określaniu różnych środków mających na celu osiągnięcie odpowiedniego poziomu życia, **musimy brać pod uwagę wszystkie źródła dochodów**: dochody rynkowe, wsparcie publiczne oraz zróżnicowane i nowe uzupełniające źródła dochodu.

Sprawiedliwy i oparty na zasadzie równości łańcuch żywnościowy

Przede wszystkim rolnicy muszą uzyskiwać **większe dochody z rynku**, co pozwoli im również na dokonanie niezbędnych inwestycji, aby dostosować swoje gospodarstwa do przyszłych wyzwań i zwiększyć ich odporność. Warunkiem wstępnym jest skorygowanie obecnej nierównowagi w łańcuchu żywnościowym, w którym niesprawiedliwa dystrybucja dochodów, ryzyko i obciążenie kosztami często w sposób nieproporcjonalny dotyczą producentów surowców. **Praktyki polegające na systematycznym zmuszaniu rolników do sprzedaży poniżej kosztów nie będą tolerowane.**

Za pomocą wniosków przyjętych przez Komisję 9 grudnia 2024 r. podjęto już pierwsze kroki w celu przywrócenia równowagi sił i ułatwienia właściwego egzekwowania przepisów dotyczących zwalczania nieuczciwych praktyk handlowych¹⁷. Wzmocnią one pozycję producentów w negocjacjach i zawieraniu umów oraz zwiększą ochronę rolników przed nieuczciwymi praktykami handlowymi.

Ponadto kilka państw członkowskich skorzystało z przepisów krajowych mających na celu rozwiązanie problemu, jakim jest produkcja poniżej kosztów, co może jednak prowadzić do różnych podejść na jednolitym rynku. W ramach oceny obecnych przepisów zostaną dokładniej zbadane nieuczciwe praktyki handlowe, a wraz z nimi zostanie dokonany przegląd przepisów krajowych, zgodnie z zaleceniami strategicznego dialogu. Na tej podstawie Komisja proponuje dalsze inicjatywy, w szczególności przegląd dyrektywy o nieuczciwych praktykach handlowych, **w celu uwzględnienia zasady, zgodnie z którą rolnicy nie powinni być zmuszani do systematycznej sprzedaży swoich produktów poniżej kosztów produkcji**, a także przegląd rozporządzenia o wspólnej organizacji rynków w kontekście wniosków dotyczących WPR po 2027 r.

¹⁶ [Komisja Europejska, Portal danych rolno-spożywczych:Zatrudnienie i wzrost gospodarczy na obszarach wiejskich.Dochody rolników w porównaniu z płacami w pozostałej części gospodarki – dostęp w lutym 2025 r.](#)

¹⁷ **Proponowane ostatnio zmiany do rozporządzenia o wspólnej organizacji rynków** mają na celu wzmocnienie pozycji producentów w negocjacjach i przy zawieraniu umów na dostawy produktów rolnych, wspieranie współpracy i poprawy transmisji cen. Podobnie proponowane nowe przepisy dotyczące transgranicznego egzekwowania przepisów w ramach **dyrektywy o nieuczciwych praktykach handlowych** powinny pomóc nam lepiej chronić rolników przed nieuczciwymi praktykami handlowymi.

Jednocześnie, jak zasugerowano w ramach strategicznego dialogu, należy wzmocnić pozycję rolników w łańcuchu wartości poprzez zachęcanie ich do przystępowania do spółdzielni lub stowarzyszeń w celu zmniejszenia kosztów, zwiększenia efektywności i poprawy cen na rynku. WPR już teraz wspiera rolników w tym zakresie.

Ponadto kluczowym elementem budującym zaufanie i sprawiedliwość jest **przejrzystość** co do sposobu kształtowania i podziału kosztów i marż w łańcuchu żywnościowym. Komisja będzie nadal zwiększać przejrzystość w całym łańcuchu żywnościowym, w tym za pośrednictwem nowego **Unijnego Obserwatorium Łańcucha Rolno-Spożywczego** (AFCO), które opracuje i opublikuje wskaźniki związane z kształtowaniem się cen w łańcuchu żywnościowym w celu ukierunkowania dalszych działań. Instrumenty te powinny również wspierać długoterminową konkurencyjność MŚP w sektorze żywności i napojów, które zostały szczególnie dotknięte niedawną inflacją.

Bardziej sprawiedliwe i lepiej ukierunkowane wsparcie publiczne

Aby zapewnić kontynuację rolnictwa przyciągającego przyszłe pokolenia rolników w całej UE, wsparcie publiczne w ramach **WPR nadal ma zasadnicze znaczenie we wspieraniu dochodów rolników**. Płatności bezpośrednie w ramach WPR nadal odgrywają kluczową rolę we wspieraniu i stabilizowaniu dochodów z działalności rolniczej na poziomie gospodarstwa rolnego, a w 2020 r. stanowiły średnio 23 % dochodów gospodarstw rolnych¹⁸.

Przyszła WPR, stanowiąca część przyszłych wniosków dotyczących WRF, będzie prostsza i bardziej ukierunkowana, tak aby móc wspierać **ambitną i przyszłościową politykę rolną UE**. Wprowadzi ona wyraźniejszą równowagę między polityką regulacyjną a polityką opartą na zachętach, która ma wpływ na rolników.

Ponadto Komisja uznaje, że brak sprawiedliwości, który postrzegano w odniesieniu do dystrybucji płatności na niektórych terytoriach, wpłynął na publiczny wizerunek WPR.

Co do zasady przyszłe wsparcie w ramach WPR będzie zatem w większym stopniu ukierunkowane na rolników, którzy **aktywnie** angażują się w produkcję żywności, na rzecz żywotności gospodarczej gospodarstw i ochrony naszego środowiska. W podejściu tym należy również rozważyć priorytetowe traktowanie produkcji produktów rolnych, które mają zasadnicze znaczenie dla strategicznej autonomii i odporności UE.

Małe i średnie gospodarstwa rolne tworzą strukturę społeczną obszarów wiejskich, chroniąc przyrodę i źródła utrzymania. Powinny one posiadać warunki umożliwiające im prowadzenie działalności bez nadmiernych obciążeń administracyjnych. Biorąc pod uwagę ich skalę, Komisja rozważy zwiększenie atrakcyjności i rozszerzenie stosowania **uproszczonych narzędzi wsparcia dochodu** za pomocą usprawnionego systemu warunków i kontroli.

Wsparcie powinno być dalej kierowane **do tych rolników, którzy najbardziej tego potrzebują**, ze szczególnym uwzględnieniem rolników na obszarach z ograniczeniami naturalnymi, młodych i nowych rolników oraz gospodarstw mieszanych.

Rozważone zostanie zwiększone wykorzystanie **środków takich jak degresywność i stosowanie górnych limitów płatności**, z uwzględnieniem różnych realiów strukturalnych i sektorowych w państwach członkowskich. Wszyscy rolnicy powinni

¹⁸ Komisja Europejska (2023), *Sprawozdanie Komisji dla Parlamentu Europejskiego i Rady: Podsumowanie planów strategicznych WPR na lata 2023–2027: wspólne wysiłki i zbiorcze ambicje*.

nadal korzystać z instrumentów takich jak płatności za usługi ekosystemowe, które zostaną usprawnione i uproszczone, a także ze wsparcia na inwestycje oraz z narzędzi zarządzania kryzysowego i zarządzania ryzykiem.

W oparciu o doświadczenia płynące z obecnych planów strategicznych WPR **niezbędne okazuje się dalsze usprawnienie sposobu wdrażania WPR**. Aktualna złożoność wymaga bardziej strategicznego podejścia.

Przyszła WPR na okres po 2027 r. będzie opierać się na podstawowych celach polityki i ukierunkowanych wymogach politycznych, przy jednoczesnym nałożeniu na państwa członkowskie większej odpowiedzialności i rozliczalności w odniesieniu do sposobu realizacji tych celów.

Elastyczność zostanie rozszerzona na rolników, co da im większą swobodę w opracowywaniu praktyk rolniczych lepiej dostosowanych do ich gospodarstw i sytuacji. Obecny system warunkowości zostanie uproszczony. Rolnicy pozytywnie zareagowali na wprowadzenie ekoschematów, które nagradzają ich za świadczenie usług ekosystemowych wykraczających poza obowiązkowe wymogi. W przyszłej WPR Komisja **odejdzie od zasady warunkowości na rzecz systemu zachęt**.

Wykorzystanie potencjału systemu nagród za innowacje

Rolnicy z natury są innowatorami i przedsiębiorcami. **Młodzi rolnicy chcą być siłą napędową innowacji**. Pojawiają się nowe możliwości dodatkowych źródeł dochodu dla rolników i rybaków związane z neutralną dla klimatu i korzystną dla przyrody gospodarką.

Konkretne przykłady to rozwijający się **sektor ekologiczny i agroekologiczne praktyki rolnicze**, które okazują się atrakcyjne dla młodszych rolników, łącząc możliwości gospodarcze z efektami środowiskowymi i odpowiedzialnością społeczną.

Dla innych innowacje otwierają nowe i interesujące możliwości. Na przykład **biogospodarka i obieg zamknięty** oferują ogromne możliwości rozwoju rolnictwu, leśnictwu i całemu systemowi żywnościowemu, także pod kątem zmniejszenia naszych krytycznych zależności. Celem nowej **strategii dotyczącej biogospodarki**, która ma zostać przedstawiona do końca 2025 r., będzie uczynienie Unii Europejskiej światowym liderem na szybko rozwijającym się rynku biogospodarki. Musimy przyspieszyć komercjalizację rozwiązań biotechnologicznych i rozwiązań opartych na obiegu zamkniętym, zwiększyć skalę przełomowych biotechnologii, wykorzystać pojawiające się możliwości rynkowe i wypełnić luki inwestycyjne. Będzie to szczególnie korzystne dla społeczności rolniczej dzięki umożliwieniu dywersyfikacji strumieni wartości, waloryzacji pozostałości z gospodarstw, wzmocnieniu roli producentów surowców w łańcuchu wartości oraz tworzeniu nowych miejsc pracy na obszarach wiejskich. Komisja będzie współpracować z partnerami międzynarodowymi, w szczególności za pośrednictwem Organizacji ds. Wyżywienia i Rolnictwa (FAO), aby wspólnie określić zrównoważone sposoby wykorzystania potencjału biogospodarki z myślą o rolnikach nie tylko w Europie, ale również na całym świecie.

Innowacyjne narzędzia finansowania – w tym prywatne i mieszane finansowanie publiczno-prywatne na rzecz przyrody – mogą, w uzupełnieniu wsparcia publicznego, nagradzać rolników, którzy stosują praktyki pozytywne dla przyrody lub przechodzą na nie, i pomóc im nawiązać relacje biznesowe z przedsiębiorstwami i inwestorami zainteresowanymi takimi praktykami.

Techniki węglochłonne już teraz stają się dodatkowym źródłem dochodów. Rozporządzenie w sprawie pochłaniania dwutlenku węgla i technik węglochłonnych (CRCF)¹⁹ stworzyło pierwsze ogólnounijne dobrowolne ramy certyfikacji pochłaniania dwutlenku węgla, technik węglochłonnych i składowania dwutlenku węgla w produktach w całej Europie, a obecnie opracowywane są metody certyfikacji w celu wiarygodnego monitorowania, raportowania i weryfikacji pochłaniania dwutlenku węgla, redukcji emisji z gleby i korzyści dla różnorodności biologicznej. Metody te będą w miarę możliwości opierać się na istniejących systemach, które już z powodzeniem zapewniają rolnikom dodatkowe dochody. Gdy skuteczne sposoby dopasowywania podaży i popytu na te dobrowolne jednostki zostaną już w pełni opracowane, konieczna będzie ich stymulacja, aby jak najlepiej wykorzystać ich potencjał do generowania dodatkowych dochodów dla rolników.

W przyszłości Komisja uzupełni to, rozwijając możliwości w zakresie **przyrodniczych punktów kredytowych**, jednostek działań przyjaznych dla przyrody, reprezentujących określone ilościowo i certyfikowane, wysokiej jakości wyniki pozytywne dla przyrody. Szereg istniejących programów opracowanych przez operatorów komercyjnych i trwających obecnie projektów pilotażowych – zarówno na szczeblu unijnym, jak i międzynarodowym – wskazuje na istotny potencjał takich projektów, na których mogą się opierać dalsze prace.

Pojawiają się również istotne możliwości w zakresie **produkcji energii ze źródeł odnawialnych**, co zwiększa bezpieczeństwo energetyczne, zmniejsza emisje gazów cieplarnianych oraz oferuje rolnikom i leśnikom dodatkowe dochody i perspektywy innowacji. Rolnicy powinni być nie tylko w jeszcze większym stopniu **niezależni energetycznie, np. dzięki panelom fotowoltaicznym, wiatrakom i produkcji biogazu**, ale również powinni być w stanie **dostarczać swoje produkty energetyczne na rynek**, w tym za pośrednictwem społeczności energetycznych.

Przykłady:

Cyfryzacja (w tym sztuczna inteligencja), badania naukowe i innowacyjne agrotechnologie mogą zrewolucjonizować rolnictwo i obniżyć koszty ponoszone w gospodarstwach, przyczyniając się tym samym do zwiększenia dochodów.

- Platformy handlu elektronicznego, narzędzia marketingu cyfrowego i internetowe platformy handlowe mogą pomóc rolnikom i innym podmiotom systemu rolno-spożywczego w dotarciu do szerszego grona klientów i zróżnicowaniu strumieni dochodów.
- Rolnictwo precyzyjne i rozwiązania oparte na danych mogą zwiększyć rentowność dzięki optymalizacji nakładów.
- 100 żywych laboratoriów, którym powierzono misję w zakresie badań naukowych i innowacji zatytułowaną „Pakt na rzecz zdrowych gleb w Europie” w ramach programu „Horyzont Europa”, jest bezprecedensowym zasobem wspierającym rolników w poprawie ich gleb w kontekście wysokich cen środków produkcji nawozów i niedoboru wody oraz innych ekstremalnych zjawisk takich jak powódzie.

¹⁹ Rozporządzenie (UE) 2024/3012.

Opracowanie ambitnego programu inwestycji

Odporny i zrównoważony system rolno-spożywczy wymaga znacznych inwestycji, a tym samym **zdecydowanych działań na rzecz finansowania i ograniczania ryzyka, jakie wiąże się z transformacją w stronę modelu zrównoważonego**. Sektor rolny boryka się ze znaczną luką w finansowaniu, szacowaną na 62 mld EUR (w 2022 r.), czyli znacznie większą niż w 2017 r.²⁰ Jednak otrzymanie kredytu z banku, instytucji finansowych lub od inwestora prywatnego jest trudne, zwłaszcza dla młodych rolników. Wynika to ze stosunkowo małej wielkości gospodarstw, niskich lub niewielkich zwrotów z inwestycji, bardzo zmiennej rentowności i ryzyka, produkcji nieprzewidywalnej ze względu na skutki pogodowe i klimatyczne oraz narażenia na zmienność (globalnych) rynków towarowych.

WPR będzie nadal finansować inwestycje wspierające konkurencyjność, zrównoważony rozwój i odporność sektora rolnego. Obejmuje to często stosunkowo niewielkie inwestycje na poziomie gospodarstw, a także infrastrukturę publiczną i prywatną niezbędną do modernizacji sektora. Istniejące instrumenty mogą się wzajemnie wzmacniać tylko wtedy, gdy w przyszłości będą wykorzystywane w bardziej przemyślany sposób.

Komisja będzie pracować nad efektywnym wykorzystaniem finansowania publicznego i inwestycji oraz lewarowaniem kapitału prywatnego i ograniczaniem ryzyka z nim związanego, ściśle współpracując z inwestorami instytucjonalnymi takimi jak **Grupa Europejskiego Banku Inwestycyjnego** (grupa EBI), a także z sektorem bankowym.

W tym względzie Komisja zbada możliwości ustanowienia systemów ubezpieczeń od ryzyka dla producentów surowców, a także przeanalizuje partnerstwa publiczno-prywatne w celu **przyciągnięcia dla MŚP inwestycji w rolnictwo i przedsiębiorstwa spożywcze**, z myślą o przyspieszeniu transformacji łańcucha rolno-spożywczego.

Wspieranie przedsiębiorczości: nowa strategia wymiany pokoleń

Przyszłość suwerenności żywnościowej w Europie w 2040 r. spocznie na barkach pokolenia młodych i nowych rolników.

Jednym z warunków wstępnych zwiększenia atrakcyjności sektora rolnego jest **usunięcie kluczowych barier w wymianie pokoleń**, w szczególności w zakresie dostępu do gruntów, inwestycji, umiejętności itp. „Prawo do pozostania” może mieć zastosowanie do startu zawodowego młodych rolników, którzy chcą pozostać i prowadzić działalność rolniczą na swoich terenach.

Odpowiedzialność ta nie może jednak spoczywać wyłącznie na WPR. Stymulowanie prawdziwej wymiany pokoleń wymaga podejścia obejmującego całe społeczeństwo oraz kombinacji polityki w różnych obszarach i na różnych szczeblach, z których wiele należy do kompetencji krajowych i regionalnych.

Komisja będzie przewodzić pracom nad **strategią odnowy pokoleń**, która zostanie przedstawiona w 2025 r., w ścisłej współpracy z państwami członkowskimi, Parlamentem Europejskim i kluczowymi zainteresowanymi stronami. Strategia ta będzie **zawierać zalecenia** dotyczące reakcji politycznej i niezbędnych środków zarówno na szczeblu unijnym, jak i krajowym/regionalnym.

Ograniczona dostępność żyznych **gruntów** w kontekście rosnącej konkurencji o ich użytkowanie oraz skutki zmiany klimatu stawiają w trudnej sytuacji społeczność

²⁰ Komisja Europejska i EBI, *Financing gap in the EU agricultural and agri-food sectors* [Luka finansowa w sektorze rolnym i rolno-spożywczym w UE], FI Compass, 2023.

rolniczą, a w szczególności nowe podmioty w tym sektorze. Polityka gruntowa obejmuje wiele kwestii pozostających głównie w ramach kompetencji krajowych. W pracach tych należy uwzględnić obrót gruntami i warunki przekazywania gruntów, a także zasady łagodzenia skutków przejmowania gruntów, opierając się na dobrych przykładach z kilku państw członkowskich w programach obrotu gruntami. Równie ważna jest przejrzystość w planowaniu przestrzennym i zakupie gruntów. Państwa członkowskie mają potencjał do stworzenia w swoim krajowym zestawie narzędzi mocnych dźwigni, które mogłyby ułatwić wymianę pokoleń, w tym poprzez **systemy emerytalne i zachęty podatkowe**.

W odpowiedzi na wniosek Parlamentu Europejskiego i zgodnie z zaleceniem strategicznego dialogu Komisja Europejska będzie pracować nad utworzeniem **unijnego obserwatorium obszarów rolnych**²¹. Zwiększymy przejrzystość i pogłębimy współpracę w dziedzinach takich jak transakcje dotyczące gruntów i przenoszenie praw do użytkowania gruntów, trendy cenowe i zachowania rynkowe, zmiany w użytkowaniu gruntów, a także utrata gruntów rolnych i naturalnych. Obserwatorium pomoże również państwom członkowskim w podejmowaniu świadomych decyzji dotyczących regulacji ich własnych rynków obszarów rolnych. Większa przejrzystość sytuacji na rynku i współpraca w całej UE ułatwią realizację uzasadnionych interesów polityki rolnej z poszanowaniem swobód na jednolitym rynku.

3.2. Konkurencyjny i odporny sektor w obliczu globalnych wyzwań

W wzajemnie powiązanym świecie, w którym UE jest zarówno największym na świecie eksporterem produktów rolno-spożywczych, jak i jednym z największych importerów, sposób produkcji, konsumpcji produktów rolnych i handlu nimi ma duży wpływ na nasze stosunki z państwami trzecimi²².

Wojny i konflikty są głównymi czynnikami powodującymi brak bezpieczeństwa żywnościowego. Z drugiej strony brak bezpieczeństwa żywnościowego może również prowadzić do niestabilności, a w zmieniającym się porządku globalnym żywność jest wykorzystywana jako broń. Nasi partnerzy handlowi uciekają się do jednostronnych działań wymierzonych w nasze kluczowe sektory, eksport unijny nadal napotyka bariery, a globalne łańcuchy dostaw są zagrożone zakłóceniami. Dążenie UE do przestrzegania wysokich światowych standardów ochrony uniwersalnych celów, jakimi są ochrona środowiska, zdrowie ludzi, zdrowie i dobrostan zwierząt, zdrowie roślin i bezpieczeństwo żywności, jest często postrzegane jako przeszkoda w handlu. Jednocześnie rolnicy w UE są coraz bardziej zaniepokojeni nieuczciwą światową konkurencją i brakiem wzajemności.

Wyzwania te nie przeszkadzają jednak Unii w dalszym zacieśnianiu więzi z wieloma zainteresowanymi partnerami, w tym za pośrednictwem strategii inwestycyjnej Global Gateway. **Globalne bezpieczeństwo żywnościowe i europejska suwerenność żywnościowa pozostaną integralną częścią ogólnego programu UE na rzecz**

²¹ PP 08 25 01 — *Unijne obserwatorium gruntów rolnych oraz kontroli i dostępu do obszarów rolnych*; Rezolucja ustawodawcza Parlamentu Europejskiego z dnia 27 listopada 2024 r. w sprawie wspólnego projektu budżetu ogólnego Unii Europejskiej na rok budżetowy 2025, P10TA(2024)0050.

²² Wartość wywozu produktów rolno-spożywczych z UE wyniosła w 2023 r. 230 mld EUR (9 % łącznego wywozu), a wartość przywozu do UE – 160 mld EUR (6 % łącznego przywozu), co generuje nadwyżkę handlową w wysokości 70 mld EUR. Źródło: DG ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich, [Monitorowanie handlu produktami rolno-spożywczymi w UE. Sytuacja w 2023 r.](#), marzec 2024 r.

bezpieczeństwa, konkurencyjności i zrównoważonego rozwoju. Ze względu na wysokie poziomy głodu, istotny brak bezpieczeństwa żywnościowego i rosnące ceny żywności na całym świecie UE będzie nadal wspierać państwa trzecie w ich suwerenności żywnościowej, odporności i zrównoważoności, zapewniając dostęp do bezpiecznej, wysokiej jakości i bogatej w składniki odżywcze żywności dla wszystkich, w tym dla osób znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji, poprzez pomoc humanitarną i poszanowanie międzynarodowego prawa humanitarnego.

Dywersyfikacja łańcuchów dostaw i promowanie odporności na wyzwania związane z transformacją

W świecie naznaczonym napięciami geopolitycznymi i geoeconomicznymi „**zależności stają się podatnością na zagrożenia**”, jak powiedział Mario Draghi²³. Obecnie suwerenność żywnościowa UE zależy w dużej mierze od importowanych środków produkcji, takich jak nawozy, pasze i energia, i to zazwyczaj ze skoncentrowanych geograficznie regionów. **Zmniejszenie tych strategicznych zależności i ograniczenie ryzyka dla łańcuchów dostaw ma zatem kluczowe znaczenie**, a jednocześnie wspiera przejście na czystą i w coraz większym stopniu zasobooszczędną gospodarkę niskoemisyjną²⁴.

Jeżeli chodzi o najważniejsze zależności od przywozu, **zaopatrzenie Unii w białko** jest w dużym stopniu uzależnione od wysokiej jakości przywozu z ograniczonej liczby miejsc pochodzenia, co sprawia, że nasz system żywnościowy jest podatny na wahania na światowym rynku i zagrożenia dla zrównoważonego rozwoju²⁵. Musimy wziąć pod uwagę sposób, w jaki białko jest produkowane i spożywane w UE. W związku z tym Komisja **opracuje kompleksowy plan** mający na celu sprostanie tym wyzwaniom, łącząc politykę, badania i działania w terenie na rzecz stworzenia bardziej samowystarczalnego i zrównoważonego systemu białka w Unii, przy jednoczesnym zdywersyfikowaniu przywozu.

Kolejną ważną zależnością są **przywożone surowce i nawozy**, które mają zasadnicze znaczenie w produkcji żywności i dla bezpieczeństwa żywnościowego. Rośnie koncentracja przywozu z kilku miejsc, zwłaszcza mocznika, przy czym około 88 % przywozu do UE pochodzi z czterech państw²⁶. Zmniejszenie tych zależności jest korzystne dla wszystkich: (i) dla **konkurencyjności europejskiego czystego przemysłu** poprzez wspieranie krajowej produkcji nawozów; (ii) dla **rolników**, którzy mogą liczyć na niezawodne dostawy i stabilne ceny oraz (iii) dla **środowiska i klimatu** – dzięki wsparciu na rzecz upowszechniania nawozów niskoemisyjnych i składników odżywczych pochodzących z recyklingu, takich jak azot odzyskany z obornika i produkty pofermentacyjne po odpowiednim przetworzeniu, i ich odpowiedniemu wykorzystaniu.

²³ Draghi, M., [Przyszłość europejskiej konkurencyjności](#). Część A: Strategia konkurencyjności dla Europy, wrzesień 2024 r., s. 15.

²⁴ Hiszpańskie Krajowe Biuro Prognoz i Strategii [Odporna UE 2030. Podejście zorientowane na przyszłość w celu wzmocnienia otwartej strategicznej autonomii UE i globalnego przywództwa](#), 2023 r.

²⁵ DG ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich, [Podaż białka i popyt na nie](#), wrzesień 2024 r.

²⁶ W przypadku przywozu mocznika: 38 % z Egiptu, 33 % z Rosji i Białorusi oraz 19 % z Algierii, źródło: Komisja Europejska, DG ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich, https://agriculture.ec.europa.eu/data-and-analysis/markets/overviews/market-observatories/fertilisers_pl, dostęp w lutym 2025 r.

Przyszłe, kolejne rozszerzenie UE stworzy możliwości pod względem odporności UE, gdzie celem będzie utrzymanie i wzmocnienie zdolności produkcyjnych i eksportowych zarówno w obecnych, jak i przyszłych państwach członkowskich, a tym samym wzmocnienie autonomii strategicznej i znaczenia UE w światowym handlu produktami rolno-spożywczymi. Istnieją jednak również problemy, które wymagają starannego rozważenia, w szczególności w odniesieniu do skutków dla unijnych rolników. Przygotowanie się na wyzwania stojące przed unijnymi rolnikami i skuteczne stawienie im czoła będzie miało zasadnicze znaczenie dla wykorzystania możliwości, jakie stwarza rozszerzenie, w tym ze względu na to, że mogłoby to ułatwić stopniową integrację krajów kandydujących z jednolitym rynkiem, równoległe z ich dążeniem do pełnego członkostwa w UE.

Ku uczciwszej konkurencji światowej

Podejście Unii, jeśli chodzi o **bardziej sprawiedliwe i równe warunki działania na całym świecie**, będzie polegało na dwutorowym działaniu, które musi iść w parze:

a) współpraca globalna i dwustronna

W obecnym kontekście geopolitycznym oczywiste jest, że **coraz trudniejsze będzie osiągnięcie globalnego konsensusu** w sprawie norm rolnictwa i norm żywnościowych.

UE będzie jednak kontynuować współpracę ze swoimi partnerami i kluczowymi organizacjami międzynarodowymi w ramach podejścia „Drużyna Europy”, aby wzmocnić bardziej rygorystyczne wdrażanie zobowiązań uzgodnionych na szczeblu międzynarodowym i zwiększyć ich ambicje w zakresie osiągnięcia globalnych zrównoważonych systemów żywnościowych zgodnie z Agendą 2030 i celami zrównoważonego rozwoju (SDG). Priorytetem będzie wyznaczanie wyższych światowych norm w międzynarodowych organach normalizacyjnych w obszarach kluczowych do zapewnienia uczciwej konkurencji, zwłaszcza w odniesieniu do środków ochrony roślin i dobrostanu zwierząt. **W 2025 r. Komisja przedstawi państwom członkowskim swoją linię działania na rzecz pogłębienia wzajemności, która będzie przedmiotem dalszego opracowywania.** Ponadto Unia będzie współpracować z FAO i swoimi partnerami międzynarodowymi na rzecz opracowania wspólnego podejścia umożliwiającego porównywalną i sprawiedliwą ocenę aspektów zrównoważonego rozwoju w produkcji żywności na całym świecie, co uzupełnia prace UE nad analizą porównawczą zrównoważoności.

UE będzie bardziej asertywna w promowaniu i strategicznej obronie **wywozu unijnych produktów**, dbając o to, by państwa trzecie odniosły korzyści z wdrażania środków ułatwiających handel (np. uprzednie wpisanie do wykazu), pod warunkiem że zastosują podobne środki do UE. Wzmocnimy naszą **rolno-spożywczą dyplomację gospodarczą** i specjalne misje wysokiego szczebla.

Na **szczeblu dwustronnym** pogłębione zostaną istniejące dwustronne dialogi na temat polityki rolnej, a z kluczowymi partnerami dwustronnymi, regionalnymi i kontynentalnymi zostaną podjęte **nowe partnerskie dialogi dotyczące polityki rolno-spożywczej**. W tym kontekście istotne możliwości oferują strategiczne i kompleksowe partnerstwa z naszym południowym sąsiedztwem oraz przyszły nowy pakt na rzecz regionu śródziemnomorskiego. UE będzie również w pełni wykorzystywać dwustronne negocjacje i umowy o wolnym handlu. Interesy europejskich rolników będą nadal chronione. UE wzmocni wdrażanie i egzekwowanie rozdziałów/przepisów dotyczących

handlu i zrównoważonego rozwoju, a także rozdziałów dotyczących zrównoważonych systemów żywnościowych, wraz z bardziej ukierunkowanymi i operacyjnymi priorytetami i działaniami specyficznymi dla danego kraju, w tym, w stosownych przypadkach, w odniesieniu do konkretnych sektorów działalności. W ramach naszych dialogów partnerskich zwrócimy szczególną uwagę na ewentualny wpływ polityki regulacyjnej UE na lokalne systemy rolno-spożywcze i zapewnimy spójność między wewnętrznymi a zewnętrznymi politykami UE związanymi z rolnictwem, środowiskiem, klimatem i zdrowiem.

b) unijne ramy na rzecz konkurencyjnego sektora rolno-spożywczego

Jednocześnie na poziomie wewnętrznym Unia zapewni, aby jej ambitne normy nie prowadziły do negatywnych skutków dla gospodarki, środowiska i społeczeństwa oraz aby europejski sektor rolno-spożywczy nie znalazł się w niekorzystnej sytuacji konkurencyjnej bez odpowiedniej wzajemności. W tym celu **UE będzie spójnie przeprowadzać ocenę wpływu na MŚP i na konkurencyjność w swoich politykach**, jak określono w Kompasie konkurencyjności, konsekwentnie oceniając wpływ unijnych przepisów na unijnych rolników i na MŚP sektora rolno-spożywczego, na handel i ryzyko wystąpienia negatywnych skutków, a także dokładnie zbada konsekwencje, jakie będące przedmiotem negocjacji umowy o wolnym handlu mogą mieć dla unijnych rolników i globalnej zrównoważoności.

Aby zapewnić uwzględnienie obaw UE dotyczących dobrostanu zwierząt i ochrony środowiska oraz utrzymać wartości moralne UE w odpowiedzi na zapotrzebowanie społeczne, Komisja będzie dążyć, zgodnie z przepisami międzynarodowymi, do **większego dostosowania norm produkcji stosowanych do produktów przywożonych, w szczególności w zakresie pestycydów i dobrostanu zwierząt**.

W tym celu Komisja ustanowi zasadę, zgodnie z którą **najbardziej niebezpieczne pestycydy zakazane w UE ze względów zdrowotnych i środowiskowych nie będą mogły powrócić do UE w produktach przywożonych**. Aby osiągnąć postępy w tym zakresie, Komisja rozpocznie w 2025 r. ocenę skutków, w ramach której uwzględni wpływ na pozycję konkurencyjną UE i skutki międzynarodowe oraz, w stosownych przypadkach, zaproponuje zmiany w mających zastosowanie ramach prawnych. Komisja oceni również kwestię wywozu niebezpiecznych chemikaliów, w tym pestycydów, które są zakazane w UE²⁷.

Kolejnym niepodlegającym negocjacom elementem polityki Unii w zakresie przywozu jest **bezpieczeństwo żywności i pasz oraz zdrowie zwierząt i roślin**. Unijne normy dotyczące produktów są najwyższe na świecie i zapewniają bezpieczeństwo wszystkich przywożonych produktów rolno-spożywczych. Komisja zapewni właściwe wdrożenie i egzekwowanie odpowiednich przepisów dotyczących bezpieczeństwa żywności. **Powołana zostanie specjalna grupa zadaniowa**, korzystająca z wiedzy fachowej i zasobów Komisji i państw członkowskich, co znacznie wzmocni reakcję Unii na dalsze **zaostrożenie kontroli przywozu, w tym zdecydowane zaostrożenie kontroli w terenie**.

W dziedzinie **dobrostanu zwierząt** Komisja dopilnuje, aby w przyszłych wnioskach ustawodawczych stosowano te same normy w odniesieniu do produktów wytwarzanych

²⁷ Komisja Europejska (2020), *Strategia w zakresie chemikaliów na rzecz zrównoważoności. Na rzecz nietoksycznego środowiska*, COM(2020) 667 final.

w UE i produktów przywożonych z państw trzecich, uwzględniając również kwestie związane z egzekwowaniem przepisów i obawy wyrażane przez obywateli UE. Ukierunkowany przegląd **przepisów dotyczących dobrostanu zwierząt** będzie okazją do zastosowania tego podejścia w sposób zgodny z zasadami WTO i w oparciu o ocenę skutków.

W przypadkach gdy nasi partnerzy handlowi uciekają się do nieuczciwej konkurencji i jednostronnych działań, które są niezgodnie z prawem wymierzone w nasz sektor rolno-spożywczy lub sektor danego państwa członkowskiego w celu podzielenia nas jako Unii, UE wykorzysta wszystkie dostępne jej narzędzia ochronne. Unia opracuje (w 2025 r.) ambitną **sieć bezpieczeństwa opartą na jedności** dla unijnego sektora rolno-spożywczego. W przypadku wymuszenia ekonomicznego wymierzonego w UE lub jej państwa członkowskie przez państwa spoza UE Unia będzie chronić sektor rolno-spożywczy za pomocą wszelkich dostępnych środków, w tym, w stosownych przypadkach, w kontekście WTO lub autonomicznych instrumentów UE, takich jak mechanizm chroniący przed wymuszaniem.

Komisja będzie również współpracować z Europejskim Bankiem Inwestycyjnym (EBI) w celu udzielania **kredytów eksportowych**, które zmniejszają ryzyko przy wywozie w odniesieniu do unijnego sektora rolno-spożywczego.

W tym kontekście ważną rolę odegra rezerwa w wysokości 1 mld EUR zapowiadana w kontekście porozumienia między UE a Mercosurem w kolejnych WRF.

Komisja będzie pracować ponadto nad wzmocnieniem konkurencyjności i odporności sektorów wrażliwych takich jak produkcja zwierzęca, przedstawi **pakiet uproszczeń**, który przyczyni się do konkurencyjności rolników unijnych bez zakłócania realizacji celów społecznych, zaproponuje **rozszerzenie oznaczania kraju pochodzenia – w poszanowaniu specyfiki sektorowej i przepisów jednolitego rynku** – oraz udynamiczni swoją politykę promocyjną.

Gotowość sektora rolno-spożywczego i jego odporność na ryzyko

„Musimy być lepiej przygotowani nie tylko do przetrwania, ale również do rozwoju w tej nowej rzeczywistości” – stwierdza się w sprawozdaniu Sauliego Niinistö²⁸. Ta nowa rzeczywistość naznaczona jest znacznymi wstrząsami, takimi jak pandemia, rosyjska wojna napastnicza i zakłócenia na rynku w wyniku chorób zwierząt/roślin, a także niestabilna sytuacja geopolityczna. Ponadto ekstremalne zdarzenia pogodowe, kiedyś stosunkowo rzadkie, stają się coraz częstsze, a jednocześnie zmieniają się wzorce opadów.

Wiele z tych kryzysów dotyka przede wszystkim rolników. Rosnąca liczba zagrożeń, ryzyko i niepewności wymagają ambitnego **europejskiego podejścia do zarządzania ryzykiem i zarządzania kryzysowego**, które umożliwiłoby **przegląd i wzmocnienie zestawu narzędzi służących lepszemu zarządzaniu ryzykiem i kryzysami** na szczeblu UE.

Po pierwsze wzmocnione zostaną zachęty dla rolników, aby zmniejszyć ich podatność na zagrożenia i narażenie na nie poprzez dostosowanie na poziomie gospodarstwa, a także zachęty dla rolników do dzielenia się ryzykiem (np. za pośrednictwem organizacji producentów lub spółdzielni). Rolnictwo UE odporne na zmianę klimatu musi opierać się

²⁸ Niinistö, S., *Safer together – Strengthening Europe’s Civilian and Military Preparedness and Readiness [Razem bezpieczniej – zwiększenie gotowości i przygotowania cywilnego i obronnego w Europie]*, 2024 r., s. 4.

na **strategiach politycznych dostosowanych do potrzeb lokalnych, regionalnych i krajowych**, wspierających praktyki rolnicze i interwencje, które dostosowują lokalną produkcję rolną do przyszłych warunków klimatycznych.

W oparciu o doświadczenia związane z inicjatywami podejmowanymi w ostatnich latach²⁹ konieczne są dodatkowe działania. Przyszły **europejski plan w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu** oraz przyszła **strategia odporności wodnej** odegrają ważną rolę, w szczególności we wspieraniu państw członkowskich, jeśli chodzi o gotowość i planowanie oraz przeciwdziałanie zagrożeniom i skutkom zmiany klimatu dla energii, transportu i innej infrastruktury, wody, żywności i gruntów w miastach i na obszarach wiejskich.

Przyszła WPR będzie wspierać w bardziej ukierunkowany sposób środki i inwestycje zwiększające odporność sektora rolnego na zmieniające się warunki. Konieczne będą bardziej ambitne zmiany transformacyjne w miejscach, w których obecna produkcja nie jest zrównoważona w perspektywie długoterminowej, na przykład poprzez nowe lokalne strategie, badania naukowe i innowacje, w tym nowe techniki genomowe mające na celu produkcję roślin bardziej odpornych na zmianę klimatu.

Po drugie potrzebne są ambitne działania w zakresie gotowości na wypadek zagrożeń, ubezpieczenia i ograniczania ryzyka. W tej dziedzinie kluczowe znaczenie będzie miała współpraca z **EBI**, bankami, zakładami ubezpieczeń i reasekuracji oraz podmiotami łańcucha wartości. Powinno to prowadzić do lepszego grupowania ryzyka oraz lepszej dostępności i przystępności cenowej ubezpieczeń rolniczych dla rolników.

Po trzecie Komisja i państwa członkowskie muszą zapewnić **spójność polityki między narzędziami zarządzania ryzykiem a narzędziami zarządzania kryzysowego**, a także większą elastyczność. Narzędzia zarządzania kryzysowego powinny zachęcać rolników do proaktywnego zarządzania ryzykiem, a państwa członkowskie do pracy nad skutecznymi i dostosowanymi strategiami zarządzania ryzykiem.

Ponadto należy dokładnie ocenić **funkcjonowanie rezerwy rolnej** w celu przekierowania jej na konkretne kryzysy o znacznej skali, takie jak poważne zakłócenia na rynku i problemy związane ze zdrowiem zwierząt/roślin. Poza tym udzielanie rolnikom nadzwyczajnego wsparcia powinno być lepiej powiązane z odpowiednim zarządzaniem ryzykiem i środkami zapobiegawczymi.

Ze sprawozdania Sauliego Niinistö płynie wniosek, że UE powinna zwiększyć poziom gotowości w zakresie bezpieczeństwa żywnościowego w całym łańcuchu żywnościowym. Działania w ramach **europejskiego mechanizmu gotowości i reagowania na kryzysy związane z bezpieczeństwem żywnościowym (EFSCM)** należy kontynuować, dalej rozwijać i powiązać z ogólnym zarządzaniem kryzysowym UE w ramach podejścia obejmującego całą administrację rządową. Zgodnie z przyszłą **strategią na rzecz unii gotowości** należy dążyć do synergii i większej koordynacji w zakresie gotowości. Ponadto, w odniesieniu do rolnictwa i żywności, możliwe jest rozważenie wprowadzenia nowych szczególnych narzędzi związanych z rezerwami żywności, wspólnymi zamówieniami i większą przejrzystością w czasach kryzysu. Podobnie jak w przypadku innych kluczowych sektorów (takich jak zdrowie) na szczeblu krajowym i regionalnym należy opracować całościowe plany gotowości i reagowania, obejmujące wszystkie aspekty istotne dla całego łańcucha dostaw żywności, w ramach szerszego podejścia UE do gotowości.

²⁹ Strategia UE w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu, komunikat w sprawie zarządzania ryzykiem klimatycznym oraz WPR.

Wspieranie odporności rynków rolnych

Wydarzenia geopolityczne skutkujące zakłóceniami w handlu, globalna konkurencja, skutki ekstremalnych zjawisk klimatycznych i zmieniające się wzorce konsumpcji są źródłem niepewności dla wielu rynków towarowych, począwszy od wina, zbóż, produktów pochodzenia zwierzęcego, a skończywszy na oliwie z oliwek. Komisja ściśle monitoruje wszystkie rynki i szybko podejmuje działania w przypadku pogorszenia się sytuacji na rynku.

Specyficzna sytuacja sektora wina wymagała takiej reakcji, a w 2025 r. Komisja będzie dążyć do wdrożenia zaleceń grupy wysokiego szczebla ds. wina³⁰.

Unijny sektor produkcji zwierzęcej jest szczególnie narażony na różne wstrząsy i globalną konkurencję. Wysokie normy unijne powodują, że rolnicy zajmujący się produkcją zwierzęcą w UE są światowymi liderami, ale ich wysiłki nie są odwzajemnione na całym świecie, gdzie konkurencja odbywa się przy braku równych warunków działania. Takie normy wiążą się również z kosztami, które rynek nie zawsze wynagradza. **Produkcja zwierzęca jest i pozostanie zasadniczym elementem unijnego rolnictwa, konkurencyjności i spójności.** Zrównoważona produkcja zwierzęca ma kluczowe znaczenie dla gospodarki UE, rentowności obszarów wiejskich oraz ochrony środowiska i krajobrazów wiejskich. Jest to sektor, w którym innowacje mogą rozwijać się i przynosić wymierne korzyści.

Unijny sektor produkcji zwierzęcej wymaga długoterminowej wizji, która respektowałaby różnorodność i zrównoważony charakter chowu zwierząt w całej Europie. Ochrona tej różnorodności oznacza, że nie można stosować uniwersalnego podejścia, lecz raczej ukierunkowane rozwiązania terytorialne służące konkurencyjności i zrównoważonemu rozwojowi sektora. Potężnym impulsem mogłoby być stworzenie warunków sprzyjających rozwojowi „doskonałości łańcucha produkcji zwierzęcej”. Komisja rozpocznie **prace dotyczące produkcji zwierzęcej** w celu opracowania strategii politycznych, które: a) przedstawiają diagnozę wyzwań stojących przed sektorem, w tym w kontekście globalnej konkurencji; b) zaproponują odpowiednie narzędzia towarzyszące sektorowi oraz, w uzasadnionych przypadkach, środki wzajemności; c) przeanalizują sposoby rozwiązania problemu śladu klimatycznego/środowiskowego tego sektora, w tym sposoby waloryzacji związku między produkcją zwierzęcą a utrzymaniem użytków zielonych cennych dla środowiska i klimatu za pomocą bardziej ekstensywnych systemów produkcji zwierzęcej korzystnych dla zachowania różnorodności biologicznej i krajobrazów; d) będą wspierać inwestycje, rozwój technologiczny i innowacje oraz e) wzmocnią rozwój zrównoważonych modeli produkcji.

Ograniczenie biurokracji w celu wzmocnienia konkurencyjnego sektora rolno-spożywczego

Rolnicy powinni być przedsiębiorcami i dostawcami nieobciążonymi zbędną biurokracją lub regulacjami. Jak stwierdzono w sprawozdaniu Marco Draghiego, nadmierne wymogi i obowiązki sprawozdawcze utrudniają konkurencyjność gospodarki i innowacje w UE.

³⁰ Grupa wysokiego szczebla ds. polityki w zakresie wina, [Zalecenia polityczne dotyczące przyszłości sektora wina w UE](#), grudzień 2024 r.

Komisja podejmie bezprecedensowe działania na rzecz uproszczenia³¹, w tym w obszarze rolnictwa. W Unii nie ma miejsca na tak szczegółowe opisywanie praktyk rolniczych, których należy przestrzegać. Liczne wnioski o odstępstwa od tych obowiązków, często uzasadnione specyfiką krajową i regionalną, dowiodły, że uniwersalne podejścia nie są odpowiednim narzędziem dla tak zróżnicowanego sektora.

Ponadto należy zapewnić lepszy podział obciążeń między rolnikami a państwami członkowskimi, jeśli chodzi o wdrażanie przepisów i wymogów, w połączeniu z testem warunków skrajnych i weryfikacją stosowania w praktyce istniejących i nowych przepisów. Podobnie należy unikać nadmiernie rygorystycznego wdrażania, a łączna ocena skutków ma zasadnicze znaczenie.

Dzięki nowym technologiom uproszczenie zyskało nowe, pozytywne perspektywy. Na przykład satelity obserwacyjne Ziemi pomagają ograniczyć kontrole na miejscu i obowiązki sprawozdawcze, dzięki dostarczaniu danych w czasie rzeczywistym i wiarygodnych danych dotyczących gospodarstwa. Włączenie technologii satelitarnej prowadzi do lepszego wykorzystania zasobów, zmniejszenia kosztów nakładów i poprawy zrównoważoności. W związku z tym ciągłość i ewolucja unijnych zasobów kosmicznych, tj. Copernicusa i Galileo, przyczynią się do dalszego uproszczenia i zwiększenia konkurencyjności. Ponadto technologie wymiany danych mogłyby ograniczyć biurokrację, zapewniając sprawniejsze i zautomatyzowane możliwości sprawozdawczości.

W II kwartale 2025 r. Komisja zaproponuje kompleksowy **pakiet uproszczeń obecnych ram prawnych w dziedzinie rolnictwa**, który zapewni: (i) uproszczenie i usprawnienie wymogów w gospodarstwach, które lepiej uwzględnią różne sytuacje i praktyki rolnicze (takie jak rolnictwo ekologiczne); (ii) usprawnienie wsparcia dla mniejszych i średnich gospodarstw, dzięki szerszemu wykorzystaniu płatności uproszczonych; (iii) zwiększanie konkurencyjności dzięki lepszemu i uproszczonemu planowaniu i dostępowi do instrumentów finansowych oferowanych w ramach obecnych WRF; (iv) większą elastyczność państwom członkowskim w zarządzaniu planami strategicznymi.

Ponadto w 2025 r. Komisja będzie pracować nad przygotowaniem **przekrojowego pakietu środków upraszczających przepisy**, który zapewni znaczące uproszczenie w obszarach polityki innych niż WPR, a które mają wpływ na rolników, przedsiębiorstwa spożywcze i paszowe oraz powiązane administracje. Pakiet skoncentruje się na elementach, które pomogą rolnikom i przedsiębiorstwom spożywczym i paszowym stać się bardziej konkurencyjnymi i odpornymi, również w obliczu wstrząsów geopolitycznych i globalnej konkurencji.

3.3. Sektor rolno-spożywczy dostosowany do przyszłych wyzwań i idący w parze z przyrodą

Jak żaden inny sektor, produkcja żywności zależy od przyrody i stanu ekosystemów i jest z nimi nierozdzielnie związana. Zdolność rolników do produkcji żywności w perspektywie długoterminowej i ich odporność zależy od odporności ekosystemów, utrzymania gleb, zwalczania szkodników i chorób, zapylania upraw, jakości i dostępności wody, czystego powietrza i warunków klimatycznych. Celem UE jest osiągnięcie neutralności klimatycznej do 2050 r. oraz przeciwdziałanie degradacji

³¹ Komisja Europejska (2025), *Kompas konkurencyjności dla UE*, COM(2025) 30 final.

środowiska i odwrócenie jej. Sektor rolno-spożywczy w istotnym stopniu przyczynia się do realizacji tego celu i skorzysta na niej.

Jednocześnie przy transformacji ekologicznej należy starannie uwzględniać wyzwania gospodarcze i związane z wdrażaniem, a także potrzebę transformacji sprawiedliwej pod względem społecznym. Należy przy niej również uwzględnić specyfikę rolnictwa: gdyż rolnictwo zawsze będzie miało wpływ na zasoby naturalne, a jego możliwości łagodzenia skutków dla środowiska w porównaniu z innymi sektorami gospodarki są ograniczone. Oprócz tego sytuacja w obrębie poszczególnych regionów i terytoriów znacznie się różni. Wymaga to oczywiście dobrze dostosowanych i ukierunkowanych rozwiązań, w tym rozwiązań opartych na zasobach przyrody.

Gdy dekarbonizacja i konkurencyjność idą w parze

Działalność rolnicza może sprzyjać pochłanianiu dwutlenku węgla z atmosfery przez glebę i biomasę. W większości przypadków działalność ta zwiększa również odporność produkcji żywności na szkody związane z klimatem, a tym samym zwiększa bezpieczeństwo żywnościowe. Ponieważ w redukcji emisji muszą uczestniczyć wszystkie sektory, działania w dziedzinie klimatu w sektorze rolno-spożywczym mają zasadnicze znaczenie dla osiągnięcia szerszego celu, jakim jest **neutralna dla klimatu i odporna UE do 2050 r.**

Komisja oczekuje, że rolnictwo zdoła ograniczyć emisje zgodnie z unijnym celem klimatycznym na 2030 r. Na tej podstawie Komisja rozważy sposoby w jaki sektor rolny może przyczynić się do realizacji unijnego celu klimatycznego na 2040 r., biorąc pod uwagę **specyfikę tego sektora i koncentrując się na jego konkurencyjności, potrzebie zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego i rozwoju biogospodarki, oczywiście w dialogu z sektorem i państwami członkowskimi.** Podejście to zostanie odzwierciedlone w przeglądzie odpowiednich przepisów regulujących emisje i pochłanianie gazów cieplarnianych w sektorach rolnictwa i użytkowania gruntów, zmiany użytkowania gruntów i leśnictwa.

Dzięki **skutecznym strategiom politycznym nagradzającym dobre praktyki i podejściu dostosowanemu do konkretnego kontekstu** można jeszcze bardziej ograniczyć emisje z tego sektora, jednocześnie usuwając więcej dwutlenku węgla w sektorze gruntów, gleb i lasów. W odniesieniu do większości emisji pochodzących z produkcji zwierzęcej zalecenia z prac związanych z produkcją zwierzęcą posłużą jako podstawa dalszego rozwoju zestawu dostosowanych do potrzeb środków, które wesprą sektor i regiony w staraniach o ograniczenie emisji. Pomoże również postęp technologiczny, w tym w zakresie strategii żywienia. W związku z tym ocenimy, w jaki sposób w ramach przyszłej WPR najlepiej wspierać rolników w dalszym ograniczaniu emisji gazów cieplarnianych z działalności rolniczej i produkcji zwierzęcej.

Bardzo ważną rolę w dążeniu do osiągnięcia celu klimatycznego na 2040 r. i ochrony środowiska mają również do odegrania sektor żywności i napojów, a także sektor detaliczny. Należy wprowadzić jasne strategie polityczne i zachęty, aby wykorzystać potencjał innowacyjny w systemie żywnościowym i w całej biogospodarce oraz dostarczać obywatelom UE zdrową, przystępną cenowo i zrównoważoną żywność.

Zachęcanie do zrównoważonego rozwoju

Zrównoważenie środowiskowe w coraz większym stopniu warunkuje decyzje rolników dotyczące produkcji. Możliwości związane z ochroną przyrody i klimatu mogą stać się podstawą **pozytywnego programu** dla europejskiego rolnictwa. Praca w harmonii z przyrodą zapewnia odporność rolnictwa dla przyszłych pokoleń. Podjęto pierwsze kroki, aby uzyskać finansowanie z sektora prywatnego, które należy szczegółowo przeanalizować jako uzupełniające źródło dochodów, oprócz wsparcia publicznego. Jeżeli chodzi o usuwanie dwutlenku węgla, techniki węgłochłonne i składowanie dwutlenku węgla zostaną bardziej zharmonizowane w UE dzięki ramom certyfikacji pochłaniania dwutlenku węgla i technik węgłochłonnych (CRCF). Przyszłe zharmonizowane metody i zasady weryfikacji CRCF zapewnią większą jasność w tym zakresie.

W ostatnich latach europejskie gospodarstwa rolne odnotowały **znaczne zwielokrotnienie norm zrównoważonego rozwoju, certyfikacji i wymogów sprawozdawczych**, ustanawianych przez różne podmioty, organizacje i instytucje, zarówno publiczne, jak i prywatne. Te różne metody i wymogi sprawozdawcze dotyczą szerokiego zakresu aspektów związanych ze zrównoważonym rozwojem i skutkują fragmentaryzacją, niespójnościami między standardami, niemożnością porównania inicjatyw i wprowadzającymi w błąd sygnałami co do kierunku, jaki należy podjąć. Powoduje to wysokie koszty transakcji i dezorientację rolników oraz ryzyko pseudoekologicznego marketingu.

Aby rozwiązać ten problem, oprócz uproszczenia i usprawnienia wymogów UE, Komisja opracuje również i stopniowo wprowadzi **dobrowolny system benchmarkingu na potrzeby ocen zrównoważonego rozwoju w gospodarstwach rolnych**, umożliwiając tym samym uproszczenie i analizę porównawczą. Podobne podejścia benchmarkingu można opracować we współpracy z całym sektorem rolno-spożywczym i rozszerzyć na cały sektor, ukierunkowując dzięki temu wybory konsumentów.

Przykład benchmarkingu: kompas zrównoważonego rozwoju dla gospodarstw rolnych

Kompas zrównoważonego rozwoju powinien funkcjonować jak **punkt kompleksowej obsługi**, który **usprawni sprawozdawczość i zmniejszy obciążenia administracyjne** rolników, umożliwiając im monitorowanie i rejestrowanie danych dotyczących zrównoważonego rozwoju tylko raz. Pomoże on również rolnikom w stopniowym wprowadzaniu bardziej zrównoważonych praktyk i mobilizowaniu nowych źródeł finansowania. Umożliwi im on lepsze mierzenie i **porównywanie wyników w zakresie zrównoważonego rozwoju** oraz **wykazanie świadczenia usług ekosystemowych** dzięki łatwiejszej wymianie danych. Dokładniejsze pomiary i sprawniejsza sprawozdawczość mogą pomóc w kształtowaniu **proporcjonalnej** polityki publicznej. Ten dobrowolny system oceny zrównoważonego charakteru gospodarstw rolnych zostanie opracowany w oparciu o **podejście oddolne, partycypacyjne i zorientowane na klienta**.

Rolnictwo i przyroda

Zapewnienie, by rolnictwo i przyroda szły w parze, wymaga **lepszego wdrażania, usprawnienia i egzekwowania istniejącego prawodawstwa** oraz stosowania zachęt i nowych narzędzi rynkowych do promowania zmian.

Aby móc prowadzić działalność rolniczą w sposób przyjazny dla przyrody i osiągać wyznaczone cele, rolnicy potrzebują ponadto bardziej zaawansowanego zestawu narzędzi. Ten zestaw narzędzi wymaga wyważonego połączenia lepiej ukierunkowanego wsparcia publicznego w ramach przyszłej WPR, inwestycji w rozwiązania przyjazne dla

przyrody, większej liczby zachęt gospodarczych, dostosowanego do potrzeb doradztwa opartego na postępach w dziedzinie badań naukowych i innowacji oraz bardziej elastycznego otoczenia regulacyjnego.

Jednym z przykładów takich rozwiązań jest dążenie UE do ograniczenia stosowania szkodliwych pestycydów. Jest ono ważne zarówno dla długoterminowej odporności rolnictwa, jak i dla ochrony przyrody i zdrowia. Tempo wprowadzania alternatyw w postaci biologicznych lub innowacyjnych środków ochrony roślin niskiego ryzyka okazało się jednak wolniejsze niż tempo wycofywania substancji czynnych z rynku UE. Jeśli tendencja ta utrzyma się, może zaszkodzić zdolności UE do zapewnienia produkcji żywności na odpowiednim poziomie. W związku z tym Komisja uważnie rozważy wszelkie dalsze zakazy stosowania pestycydów, w przypadkach gdy nie są jeszcze dostępne rozwiązania alternatywne, z wyjątkiem sytuacji, gdy dany pestycyd stanowi zagrożenie dla zdrowia ludzkiego lub dla środowiska, od którego zależy však rentowność rolnictwa.

Podobnie w IV kwartale 2025 r. w ramach pakietu upraszczającego Komisja przedstawi wniosek, który przyspieszy dostęp biopestycydów do rynku UE. Zostanie w nim zawarta definicja substancji czynnych służących do kontroli biologicznej, wprowadzona możliwość udzielania przez państwa członkowskie tymczasowych zezwoleń na środki ochrony roślin zawierające takie substancje czynne do kontroli biologicznej w okresie, gdy trwa ich ocena, oraz stworzona przyspieszona procedura zatwierdzania i udzielania zezwoleń.

Aby przyspieszyć procedury oceny ryzyka będzie trzeba też uzupełnić zasoby Europejskiego Urzędu ds. Bezpieczeństwa Żywności (EFSA), tak aby mógł on nadal odgrywać centralną rolę w dostarczaniu terminowego, przejrzystego i niezależnego doradztwa naukowego. Ułatwi to dostęp do rynku UE innowacyjnych środków ochrony roślin przy jednoczesnym zapewnieniu wysokiego poziomu ochrony zdrowia konsumentów i środowiska.

Podstawą rolnictwa jest dziś i będzie jutro **zdrowa gleba**. Europejskie gleby są pod presją takich elementów jak zmiana klimatu, utrata różnorodności biologicznej, zanieczyszczenie, a w niektórych przypadkach nie zrównoważone gospodarowanie gruntami. Aby rozwiązać ten problem, Komisja będzie zachęcać do stosowania praktyk rolniczych, pozwalających odbudować, utrzymać lub poprawić stan gleb, i wspierać takie praktyki. Stałe wsparcie dla rolnictwa ekologicznego nadal jest bardzo potrzebne, przy czym można zachęcać do powszechniejszego stosowania innych zintegrowanych podejść. W związku z tym wprowadzenie niezależnych i **wiarygodnych usług doradczych** będzie bardzo ważne, by umożliwić rolnikom korzystanie z najlepszej wiedzy, z korzyścią dla gleb i rolnictwa.

Rolnictwo jest w dużym stopniu **uzależnione od wody**; zdrowie i dobrostan upraw, zwierząt gospodarskich i wszelkich form życia wymaga jej stałych i bezpiecznych dostaw. Woda jest jednak podatna na szereg zagrożeń, w tym nadmierny pobór na potrzeby rolnictwa i zanieczyszczenie. Deficyt wody dotyka UE w coraz większym stopniu, ponieważ zmiana klimatu coraz bardziej pogłębia **niedobór wody**. Niekorzystne zjawiska pogodowe powodowane zmianą klimatu stanowią największe zagrożenie produkcji roślinnej, zwłaszcza w Europie Południowej³². Komisja zaprezentuje wkrótce **strategię odporności wodnej**, w której przedstawi swą odpowiedź na pilną potrzebę

³² Europejska Agencja Środowiska, *Europejska ocena ryzyka związanego z klimatem*, 2024 r.

bardziej efektywnego wykorzystania wody, zmniejszenia jej zanieczyszczenia i sprostania wyzwaniom związanym z nadmiernym poborem zasobów wodnych.

Szczególną uwagę musimy zwrócić na poprawę zarządzania **składnikami odżywczymi na poziomie gospodarstw** i zwiększenie obiegu zamkniętego składników odżywczych. Rozwiązanie problemów związanych z zanieczyszczeniem substancjami biogennymi i promowanie zintegrowanego podejścia terytorialnego należy potraktować priorytetowo. Głównym aspektem tego procesu będzie zarządzanie składnikami odżywczymi pochodzącymi z produkcji zwierzęcej i ich kontrola w celu ograniczenia negatywnych efektów zewnętrznych, wspieranie ekstensyfikacji w regionach o wysokim zagęszczeniu populacji zwierząt gospodarskich oraz promowanie obiegu zamkniętego, co może pomóc w ograniczeniu stosowania nawozów nieorganicznych. **Ocena dyrektywy azotanowej, która zostanie przeprowadzona pod koniec 2025 r.**, dostarczy dalszych danych na potrzeby debaty.

3.4. Waloryzacja żywności i propagowanie sprawiedliwych warunków życia i pracy na dynamicznych obszarach wiejskich

Żywność to spoiwo łączące ludzi z różnych terytoriów i regionów. Kwestia ta łączy rolników z konsumentami i ośrodki miejskie z mieszkańcami obszarów wiejskich. Rolnicy, rybacy i producenci żywności tworzą więź, która stanowi o sile społeczności wiejskich i nadbrzeżnych i jest podstawą pozostałej działalności gospodarczej. Dynamiczne obszary wiejskie sprzyjają produkcji żywności wysokiej jakości, co z kolei napędza lokalną gospodarkę. Dynamizacja powiązań między żywnością a terytorium oraz ożywienie obszarów wiejskich będą bardzo ważne dla przyszłości rolnictwa w Europie.

Sprawiedliwe warunki życia i pracy na europejskich obszarach wiejskich i przybrzeżnych

Wyzwania demograficzne, w szczególności starzenie się społeczeństwa i depopulacja, w połączeniu ze **slabą wymianą pokoleń**, powodują spadek liczby ludności w wieku produkcyjnym na większości obszarów wiejskich i na wielu obszarach przybrzeżnych w całej Unii.

W wyniku napięć geopolitycznych obszary wiejskie wschodnich regionów przygranicznych UE, najbardziej dotknięte rosyjską wojną napastniczą przeciwko Ukrainie, stały się szczególnie wrażliwe i zagrożone, więc potrzebują szczególnego wsparcia. Upadek społeczno-gospodarczy i rosnąca depopulacja będą miały w ich przypadku dodatkowe skutki dla bezpieczeństwa, podczas gdy te – głównie wiejskie – obszary mają strategiczne znaczenie dla bezpieczeństwa UE.

Oprócz dostępu do gruntów i kapitału, warunkami wstępnymi żywotności obszarów wiejskich i przyciągania nowych pracowników w sektorze spożywczym są: dostęp do dobrej edukacji, wysokiej jakości miejsc pracy i możliwości rozwoju kariery, podstawowych usług zdrowotnych, łączności i większa mobilność. Produkcja żywności i pasz w UE zależy też od pracowników rolnych, którzy często pochodzą z innych państw członkowskich UE lub z państw trzecich i zbyt często pracują w złych warunkach. Złe traktowanie pracowników należy zwalczać przy użyciu polityki publicznej skuteczniej niż dotychczas. Bardzo ważna będzie przy tym rola dialogu społecznego i rokowań zbiorowych, zgodnie z prawem krajowym i tradycją.

Rolnictwo jest satysfakcjonującym, ale też wymagającym zawodem, często powodującym brak równowagi między życiem zawodowym i prywatnym oraz izolację

i samotność, które często źle wpływają na **zdrowie psychiczne**. W niektórych państwach członkowskich³³ wskaźniki samobójstw wśród rolników są o 20 % wyższe od średniej krajowej. Usługi doradcze dla rolników w ramach WPR mogą być bardzo skuteczne w podnoszeniu świadomości na temat zdrowia psychicznego i wypadków przy pracy, dzięki adresowaniu ich konkretnie do rolników. Na przykład irlandzki Teagasc prowadzi wiele akcji aktywnie wspierających zdrowie psychiczne rolników i podnoszących świadomość w tym zakresie³⁴.

Obok WPR duży wpływ na obszary wiejskie ma polityka w szeregu innych dziedzin, w tym polityka spójności, która przyczynia się do spójności społecznej, gospodarczej i terytorialnej w Europie. Wkład polityki spójności w dywersyfikację gospodarczą oraz zapewnianie infrastruktury i powiązanych usług może stać się jeszcze ważniejszy przy pomocy obszarom wiejskim w pozostaniu atrakcyjnym miejscem do życia dla rolników, ich rodzin i innych mieszkańców obszarów wiejskich, a także w pobudzaniu turystyki. W szczególności agroturystyka może zapewnić rolnikom dodatkowy dochód.

Należy dalej wzmacniać synergie i komplementarność, aby zapewnić skuteczne wsparcie i wymierne wyniki na obszarach wiejskich. Ścisła koordynacja instrumentów finansowania z polityką sektorową może pobudzić rozwój obszarów wiejskich dzięki integracji planowania i wdrażania.

W 2025 r. Komisja zainicjuje **zaktualizowany plan działania UE na rzecz obszarów wiejskich**, który zostanie skonsolidowany z projektami, inicjatywami i działaniami w ramach wielu strategii UE w odpowiedzi na nowe priorytety polityki europejskiej na okres po 2027 r. **Zasada weryfikacji wpływu polityki na rozwój obszarów wiejskich**, w tym ocena oddziaływania terytorialnego, będzie nadal wdrażana i na szczeblu UE przewidziane na to zostaną wystarczające zasoby. Ponadto **pakt na rzecz obszarów wiejskich**³⁵, zainicjowany w 2021 r., aby stworzyć ramy współpracy z zainteresowanymi stronami, zostanie dodatkowo wzmocniony jako instrument dialogu i zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego i społeczności wiejskich – zarówno do wspierania wdrażania, jak i do debat o strategii. Komisja będzie się również starać **rozwiązać problem celowego szerzenia dezinformacji** na obszarach wiejskich.

Oprócz tego znaczne możliwości dla gospodarki obszarów wiejskich niesie gospodarka o obiegu zamkniętym, w szczególności w biogospodarce. W długoterminowej wizji dla obszarów wiejskich³⁶ Komisja oszacowała, że dalszy rozwój biogospodarki doprowadzi do stworzenia 400 000 nowych miejsc pracy wymagających wysokich kwalifikacji do 2035 r. i do 700 000 miejsc pracy do 2050 r., głównie na obszarach wiejskich.

Nadal rozwijane będą partycypacyjne narzędzia rozwoju lokalnego, takie jak **LEADER/rozwój lokalny kierowany przez społeczność i inne formy współpracy, takie jak inteligentne wsie**, które okazały się skuteczne. Koncepcja **funkcjonalnych obszarów wiejskich** będzie dalej rozwijana, aby wyeliminować luki w dostępności i przystępności cenowej usług dla obywateli obszarów wiejskich, zgodnie ze zobowiązaniem Komisji do zajęcia się potrzebą skutecznego „prawa do pozostania” dla wszystkich obywateli europejskich. Dotyczy to wszystkich obszarów wiejskich,

³³ Komisja Europejska (2023) *Komunikat Komisji w sprawie kompleksowego podejścia do zdrowia psychicznego* (COM(2023) 298 final).

³⁴ Teagasc & Mental Health Ireland, *Sowing Seeds of Support: Positive Mental Health Guidance for the Farming Community* [Ziarna pomocy: wskazówki dotyczące zdrowia psychicznego dla społeczności rolniczej], 2024 r.

³⁵ [Strona główna platformy wspólnoty paktu na rzecz obszarów wiejskich | Platforma wspólnoty paktu na rzecz obszarów wiejskich](#).

³⁶ Komisja Europejska (2021), *Długoterminowa wizja dla obszarów wiejskich UE – W kierunku silniejszych, lepij skomunikowanych, odpornych i zamożnych obszarów wiejskich do 2040 r.* COM(2021) 345 final.

a szczególnie obszarów oddalonych i tych, które nie mają bezpośredniego dostępu do usług oferowanych przez miasta. Małe i średnie miasta odgrywają ważną rolę w zapewnianiu dostępu do usług i infrastruktury.

Specyfika **regionów najbardziej oddalonych** wymaga szczególnego i ukierunkowanego wsparcia. Komisja docenia przydatność programu POSEI do wspierania rolników w regionach najbardziej oddalonych. Wyniki trwającej oceny zostaną uwzględnione w refleksji nad tym, w jaki sposób POSEI może zagwarantować długoterminową przyszłość sektora rolnego w regionach najbardziej oddalonych, przyczyniając się w większym stopniu do ich bezpieczeństwa żywnościowego i suwerenności żywnościowej, konkurencyjności i odporności.

Aby przyciągnąć więcej kobiet do rolnictwa i umożliwić wymianę doświadczeń, Komisja ustanowi **platformę „Kobiety w rolnictwie”**, która będzie promować zaangażowanie kobiet i równość szans w sektorze rolnictwa w oparciu o działania inicjowane przez członkinie platformy. Będzie ona również służyć jako forum dyskusji i wymiany dobrych praktyk.

Waloryzacja żywności: przywrócenie głębokiego związku między rolnictwem, terytorium i żywnością oraz wykorzystanie potencjału innowacji

W ostatnich dziesięcioleciach podejście konsumentów do żywności zmieniło się. Żywność jest w większym stopniu przetworzona, zmieniły się nawyki żywieniowe, a łańcuchy dostaw wydłużyły się i stały bardziej złożone. Jednocześnie głównym problemem pozostała przystępność cenowa żywności, zwłaszcza w przypadku gospodarstw domowych o niskich dochodach. Chociaż związek między rolnictwem, żywnością i terytorium uległ osłabieniu, zmieniające się oczekiwania społeczne w odniesieniu do żywności stwarzają dla tego sektora nowe możliwości. **W związku z tym bardzo ważny jest powrót do korzeni i przywrócenie związku między żywnością, terytorium, sezonowością, kulturami i lokalnymi tradycjami.**

Konsumenci mają do odegrania ważną rolę w tych przemianach. Rolnicy i rybacy są pod presją, aby poprawić swoją efektywność środowiskową, podczas gdy rynki nie nagradzają już poczynionych postępów i nie zachęcają do dalszych praktyk w zakresie zrównoważonego rozwoju.

Aby dokonywać świadomych wyborów, **konsumenci potrzebują dostępu do wiarygodnych informacji**. Komisja będzie nadal egzekwować unijne przepisy dotyczące ochrony konsumentów, aby zapobiegać nieuczciwym praktykom handlowym. Zwalczanie wprowadzających w błąd oświadczeń środowiskowych i niewiarygodnych oznakowań dotyczących zrównoważonego charakteru jest warunkiem wstępnym wyposażenia konsumentów w informacje potrzebne do dokonywania zrównoważonych wyborów.

Żywność jest kluczowym elementem wszelkich dyskusji na temat przyszłości rolnictwa i produkcji żywności w Europie. Jak pokazuje doświadczenie, jest to jednocześnie drażliwa kwestia, gdyż w grę wchodzi tradycje społeczne i kulturowe. W niniejszym rozdziale określono obszary, w których działania **Unii mogą przynieść wartość dodaną**, bez naruszania krajowych i regionalnych kompetencji w zakresie polityki zdrowotnej i swobody wyboru.

Samorządy terytorialne są często dobrze przygotowane do kierowania zaangażowaniem w kształtowanie korzystnego środowiska żywnościowego za pośrednictwem inicjatyw kierowanych przez społeczność, w tym rad ds. żywności, które wspierają dialog na temat sposobów zwiększenia przystępności cenowej i dostępności zdrowej żywności wysokiej jakości. Komisja będzie promować takie inicjatywy na szczeblu krajowym i regionalnym/lokalnym oraz ułatwiać dalszą wymianę dobrych praktyk między państwami członkowskimi. Jednym z aspektów, w których Unia może pomóc, jest podjęcie tego dialogu i interakcji również na szczeblu UE.

W związku z tym **Komisja zorganizuje co roku dialog na temat żywności** z podmiotami systemu żywnościowego, w tym konsumentami, producentami surowców, przedstawicielami sektora, detalistami, organami publicznymi i społeczeństwem obywatelskim. Dialog ten będzie forum, które pozwoli omawiać pilne kwestie, takie jak zmiana składu żywności, gromadzenie danych na temat spożycia żywności i przystępność cenowa żywności, aby wymienić tylko kilka z nich. Aby wesprzeć ten dialog, Komisja rozpocznie badanie skutków spożycia tzw. żywności wysokoprzetworzonej.

W tym kontekście **dialog na temat żywności** powinien służyć również promowaniu wymiany najlepszych praktyk i monitorowaniu sposobu, w jaki rozwiązuje się problem ubóstwa żywnościowego w państwach członkowskich, wykorzystując instrumenty unijne i krajowe, w tym politykę społeczną, programy dla szkół i bony żywnościowe dla gospodarstw domowych znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji.

Ponadto Komisja przedstawi wniosek ustawodawczy mający na celu wzmocnienie roli **zamówień publicznych**. Podejście do zamówień publicznych powinno polegać na wyborze najkorzystniejszej oferty, nagradzać wysiłki na rzecz jakości i zrównoważonego rozwoju podejmowane przez europejskich rolników, przemysł spożywczy i sektor usług oraz powinno zapewniać możliwość udziału małym i średnim przedsiębiorstwom (MŚP). Może ono wprowadzać odpowiednie zachęty do promowania konsumpcji produktów lokalnych i sezonowych oraz żywności produkowanej z zachowaniem wysokich norm środowiskowych i społecznych, w tym produktów ekologicznych i żywności pochodzących z krótszych łańcuchów dostaw. W związku z tym rozwój **krótkich łańcuchów dostaw żywności** nadal ma strategiczne znaczenie w gwarantowaniu rolnikom i rybakom sprawiedliwszych cen oraz do poprawy dostępu konsumentów do świeżych i sezonowych produktów.

Komisja zaproponuje też ukierunkowany przegląd udanego **unijnego programu dla szkół**, aby wzmocnić jego wymiar edukacyjny oraz jeszcze lepiej dostosować go do lokalnych i regionalnych potrzeb i tradycji. Unijna **strategia promocyjna** pozostanie strategicznym narzędziem polityki, które ma być wykorzystywane do zwiększania świadomości konsumentów na temat unijnych produktów rolnych, produktów rybołówstwa i akwakultury oraz systemów jakości, w tym unijnego znaku rolnictwa ekologicznego. W związku z tym Komisja będzie nadal promować dalsze upowszechnianie **oznaczeń geograficznych (OG)**, które stanowią dla europejskich producentów potężne narzędzie waloryzacji ich produktów spożywczych i napojów, zachowania dziedzictwa żywnościowego we wszystkich państwach członkowskich oraz stymulowania wzrostu gospodarczego i tworzenia miejsc pracy na obszarach wiejskich, gdzie prowadzą działalność.

Wkład przemysłu spożywczego ma zasadnicze znaczenie w rozwoju modeli biznesowych wzmacniających wszystkie elementy łańcucha wartości, a także

uwzględniających dobrostan rolników, rybaków, pracowników sektora i konsumentów. W związku z tym potrzebne jest kompleksowe podejście, aby zachęcić do **inwestowania w konkurencyjność, innowacje, odporność i zrównoważony rozwój w przetwórstwie, dystrybucji i sprzedaży żywności, a przez to zaradzić obecnym lukom i sprostać wyzwaniom**. Komisja będzie również nadal aktywnie promować absorpcję i wyniki wdrażania **unijnego kodeksu postępowania w zakresie odpowiedzialnego prowadzenia działalności spożywczej i praktyk handlowych** oraz oceni, czy konieczne są dalsze działania, jeżeli wyniki osiągnięte dzięki kodeksowi postępowania nie spełnią oczekiwań. Należy zmobilizować organizacje wspierające przedsiębiorstwa, aby skuteczniej wspierać MŚP zajmujące się przetwórstwem żywności i tworzyć wirtualne centra innowacji.

W tym względzie tworzenie sieci kontaktów między MŚP może ułatwić Europejska Platforma Współpracy Klastrow, a także przyszła platforma ścieżki transformacji rolno-spożywczej. Ta pierwsza ułatwi również kompleksowe wdrożenie kodeksu postępowania i ścieżki transformacji w przemysłowym ekosystemie sektora rolno-spożywczego.

Ponieważ zróżnicowane i zrównoważone odżywianie może pozytywnie wpływać na dobrostan i zdrowie ludzi, ważne jest, aby wraz z państwami członkowskimi przyspieszyć prace nad monitorowaniem skutków niektórych praktyk reklamowych i marketingowych dotyczących żywności. W szczególności należy zbadać ich wpływ na zdrowie i dobrostan najsłabszych grup konsumentów, takich jak dzieci.

Pojawiły się **innowacyjne technologie**, w tym w dziedzinie technologii żywności, biotechnologii i bioprodukcji. Utrzymanie przewagi innowacyjnej Europy w zakresie tych nowych technologii jest niezbędne do utrzymania konkurencyjności tego sektora oraz utrzymania przez UE pozycji światowego lidera innowacji w dziedzinie żywności. Jednocześnie niektóre innowacje żywnościowe są czasami postrzegane w Europie jako zagrożenie tradycji i kultury. Temat ten wymaga **pogłębianego dialogu** i rozszerzenia wiedzy, aby zagwarantować, że innowacje te będą oceniane w sposób sprzyjający włączeniu społecznemu, uwzględniający również społeczne, etyczne, gospodarcze, środowiskowe i kulturowe aspekty innowacji w dziedzinie żywności.

Zachowania konsumentów kształtują ponadto nowe oczekiwania społeczne dotyczące żywności, w szczególności związane z dobrostanem zwierząt i pochodzeniem produktów. Przy odpowiednim wsparciu może to stworzyć nowe możliwości dla rolników. Aby zająć się tą kwestią, Komisja będzie ściśle współpracować z rolnikami, przedstawicielami łańcucha żywnościowego i społeczeństwa obywatelskiego i na tej podstawie **przedstawi wnioski dotyczące przeglądu obowiązujących przepisów dotyczących dobrostanu zwierząt**, w tym swojego zobowiązania do stopniowego wycofania klatek. Przegląd ten będzie oparty na najnowszych dowodach naukowych i uwzględni skutki społeczno-gospodarcze dla rolników i łańcucha rolno-spożywczego, zapewniając wsparcie i odpowiednie okresy przejściowe i ścieżki transformacji w odniesieniu do poszczególnych gatunków. W związku z tym Komisja rozważy ukierunkowane etykietowanie dotyczące **dobrostanu zwierząt**, aby sprostać oczekiwaniom społecznym.

Jednocześnie ważnym priorytetem na nadchodzące lata będą dalsze wysiłki, aby **ograniczyć straty i marnotrawienie żywności**. Ograniczenie i wycena strat i marnotrawienia żywności przyniesie korzyści nie tylko obywatelom UE, rolnikom i wszystkim innym podmiotom w całym łańcuchu dostaw żywności, ale również zwiększy zrównoważoność unijnego systemu żywnościowego, przyczyniając się do bardziej efektywnego wykorzystania zasobów i bezpieczeństwa żywnościowego.

4. TWORZENIE SPRZYJAJĄCYCH WARUNKÓW: UMIESZCZENIE BADAŃ NAUKOWYCH, INNOWACJI, WIEDZY I UMIEJĘTNOŚCI W CENTRUM EUROPEJSKIEJ GOSPODARKI ROLNO-SPOŻYWCZEJ

Cyfrizacja jako siła napędowa dalszej transformacji

Transformacja cyfrowa przebiega w niespotykanym dotąd tempie i może przyczynić się do szybkiej poprawy wyników gospodarczych gospodarstw rolnych, ich odporności i zrównoważonego rozwoju. Zaawansowane technologie cyfrowe, w tym **sztuczna inteligencja**, w połączeniu z danymi z internetu rzeczy (IoT) i innych źródeł mogą znacznie usprawnić działania i stymulować innowacje oraz zrewolucjonizować sposób produkcji żywności, umożliwiając dbałość o środowisko, klimat i ludzi. Niemniej w rolnictwie i innych częściach systemu żywnościowego wprowadzanie narzędzi cyfrowych jest powolne. Postrzegane wysokie koszty, brak umiejętności cyfrowych i zaufania, brak rozwiązań dostosowanych do potrzeb i problemy z łącznością to jedne z głównych powodów, dla których rolnicy nie wykorzystują w pełni fali cyfrizacji.

Priorytetem będzie zapewnienie łączności na obszarach wiejskich, zwłaszcza na obszarach oddalonych, przy jednoczesnym wykorzystaniu możliwości oferowanych przez alternatywne rozwiązania w zakresie łączności i przetwarzanie danych na obrzeżach sieci. Bardzo ważne jest też inwestowanie w sprzyjające środowisko, np. w **rozwijanie przez całe życie umiejętności cyfrowych i doradztwo**, a także zachęcanie do testowania i przyjmowania – również zbiorowo (np. za pośrednictwem spółdzielni) – nowych rozwiązań. Należy jeszcze bardziej zintegrować i zharmonizować **systemy cyfrowe**, zarówno służące gromadzeniu danych przez rolników i inne podmioty systemu żywnościowego, jak i systemy państw członkowskich. Komisja będzie stosować zasadę „**zbierz raz, wykorzystaj wielokrotnie**”, zmniejszając obciążenie sprawozdawcze rolników, biorąc pod uwagę istniejące i już zmieniające się inicjatywy na szczeblu UE, takie jak wspólna europejska przestrzeń danych dotyczących rolnictwa.

Aby sprostać tym wyzwaniom, **Komisja zainicjuje strategię cyfrową UE na rzecz rolnictwa**, aby umożliwić przejście na sektor rolnictwa i żywności gotowy do cyfrizacji i przyszłościowy, unikając przy tym ewentualnych problemów³⁷.

Wiedza, badania naukowe i innowacje jako katalizatory zmian

Nowa **wiedza i innowacje muszą szybciej i na szerszą skalę docierać do rolników i innych podmiotów systemu żywnościowego**, przy czym innowacyjne rozwiązania muszą nadawać się do stosowania w gospodarstwach i zakładach przetwórczych. Nie zaczynamy jednak od zera. Misja „Gleba” w ramach programu „Horyzont Europa” pomaga rolnikom w przechodzeniu na zrównoważone praktyki glebowe, łącząc badania naukowe i innowacje oraz testy i eksperymenty w terenie, które należy kontynuować, aby do 2050 r. osiągnąć dobry stan gleb w UE.

Innowacje postępują i należy je wykorzystywać. Na przykład testowanie inicjatyw regulacyjnych, nowych technologii lub modeli biznesowych w **piaskownikach** (np. w odniesieniu do narzędzi cyfrowych w rolnictwie) **przed ich wdrożeniem oraz**

³⁷ Barabanova, Y. and Krzysztofowicz, M., [Transformacja cyfrowa: długoterminowe skutki dla rolników i społeczności wiejskich w UE](#), Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg, 2023, doi:10.2760/286916, JRC134571.

zamówienia publiczne na innowacje pomogą usunąć bariery, aby więcej innowacji było gotowych do wykorzystania przez rolników.

Aby wyniki były dostosowane do potrzeb rolników, należy zwiększyć skalę **współtworzenia** wiedzy i innowacji w lokalnych ośrodkach doświadczalnych w gospodarstwach z rolnikami, naukowcami, innowatorami i przedsiębiorstwami, np. w żywych laboratoriach.

Opracowanie **nowego strategicznego podejścia UE do badań naukowych i innowacji w celu poprawy konkurencyjności rolnictwa, leśnictwa i obszarów wiejskich** będzie miało zasadnicze znaczenie dla skutecznego ukierunkowania inwestycji, dostosowania przyszłych priorytetów do rozwoju naukowego i wykorzystania nowych możliwości.

W ramach tego przedsięwzięcia największe znaczenie dla łączenia zasobów, talentów i infrastruktur badawczych będzie miało dalsze zacieśnianie istniejących partnerstw publiczno-publicznych i publiczno-prywatnych w zakresie badań naukowych i innowacji oraz planowanie nowych. W tym względzie niezbędna jest ściślejsza współpraca ze Stałym Komitetem ds. Badań Naukowych w dziedzinie Rolnictwa (SCAR). Na arenie międzynarodowej **zacieśnienie międzynarodowych partnerstw i współpracy z organizacjami międzynarodowymi**, takimi jak FAO, WOA, CGIAR i OECD, pomoże w opracowaniu innowacyjnych rozwiązań globalnych wyzwań oraz Agendy na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030.

Innowacje w zakresie hodowli roślin, w tym wykorzystanie narzędzi biotechnologicznych, takich jak nowe techniki genomowe (NGT), są kluczem do przyspieszenia rozwoju odmian odpornych na zmianę klimatu, zasobooszczędnych, bogatych w składniki odżywcze i o wysokiej wydajności, a tym samym przyczynkiem do bezpieczeństwa żywnościowego i suwerenności żywnościowej UE. NGT mogą również wytwarzać mikroorganizmy o korzystnym oddziaływaniu na produkcję rolną, np. zmniejszające zapotrzebowanie na nawozy nieorganiczne.

Aby czerpać korzyści z tych innowacji, potrzebujemy w UE sprzyjających ram regulacyjnych. Zapewnią one również równe warunki działania coraz liczniejszym państwom trzecim, które są w trakcie dostosowywania swoich przepisów lub już go dokonały. W związku z tym szczególnie ważne jest zakończenie procedury ustawodawczej dotyczącej wniosku Komisji w sprawie NGT oraz szybkie wdrożenie tych przepisów. Komisja zobowiązuje się do ścisłej współpracy z Radą i Parlamentem Europejskim, aby w najbliższej przyszłości wypracować perspektywiczny kompromis.

Rozwój systemu wiedzy i innowacji w rolnictwie oraz wspieranie doradztwa

Nowa wiedza i innowacje oparte na unijnych programach badań naukowych i innowacji muszą być szeroko dostępne i wykorzystywane w praktyce. Państwa członkowskie muszą podjąć znaczne wysiłki, aby **rozwijać system wiedzy i innowacji w rolnictwie** (AKIS) i dostosować zasoby do szerokiego wachlarza potrzeb sektora, przede wszystkim, aby skuteczniej pomagać rolnikom w przechodzeniu na zrównoważone modele. Z tego powodu WPR będzie nadal zdecydowanie wspierać wdrażanie strategii AKIS, których podstawą jest europejskie partnerstwo innowacyjne (EPI) AGRI. Będzie również promować dalsze wzmocnienie roli **niezależnych i kompetentnych doradców** oraz opracowywanie **atrakcyjnych ofert szkoleniowych**, które odpowiadają potrzebom rolników w całym ich życiu zawodowym i są szczególnie dostosowane do **zmieniającego się zapotrzebowania na umiejętności** nowego pokolenia rolników i jego perspektyw zawodowych.

Rozwiązanie problemu **niedoboru i niedopasowania umiejętności** w sektorze rolnictwa poprzez przewidywanie i specjalne inwestycje w wysokiej jakości szkolenia i doradztwo będzie kluczem do przyciągnięcia nowego pokolenia utalentowanych przedsiębiorców rolnych oraz stworzenia konkurencyjnego, zrównoważonego i odpornego rolnictwa i systemu żywnościowego. Przyszła **unia umiejętności** nada impuls bardziej strategicznemu podejściu do sprzyjającego włączeniu społecznemu uczenia się przez całe życie i rozwoju umiejętności w rolnictwie oraz jak najlepszemu wykorzystywaniu dostępnych narzędzi, aby zawód rolnika był postrzegany jako atrakcyjny i interesujący wybór kariery zawodowej.

5. WNIOSKI

W niniejszym komunikacie przedstawiono refleksję Komisji na temat przyszłości rolnictwa i żywności w Europie. Europejski sektor rolno-spożywczy ma wiele mocnych stron i jest liderem pod względem zdrowia, bezpieczeństwa, jakości, zrównoważonego rozwoju i innowacji w produkcji żywności. Musimy wykorzystać te mocne strony. W obecnym kontekście geopolitycznym Unia musi jednak **dopracować swoją strategię reagowania** na wyzwania stojące przed rolnikami, rybakami, innymi podmiotami wiejskimi i sektorem rolno-spożywczym oraz przygotować się na przyszłość, podejmując **bardziej asertywne działania polityczne na rzecz naszej strategicznej autonomii i suwerenności żywnościowej**, a jednocześnie realizując swoje cele ochrony przyrody i obniżenia emisyjności. Ta reakcja polityczna łączy się ze **wspólną wizją**, która **uksztaluje prace Komisji podczas całego mandatu** we wszystkich obszarach polityki, które mają wpływ na rolnictwo i żywność.

Realizacja tej wizji musi wykroczyć poza poziom UE. Wymaga ona, aby nowe pokolenia rolników, podmiotów sektora rolno-spożywczego, świadomych konsumentów i społeczności wiejskich przejęły pałeczkę od obecnego pokolenia jako przedsiębiorcy, strażnicy obszarów wiejskich i inicjatorzy zmian. Do tego potrzebujemy zintensyfikować dialog z instytucjami UE, władzami krajowymi, regionalnymi i lokalnymi oraz z naszymi partnerami międzynarodowymi na wszystkich szczeblach sprawowania rządów.

Dlatego niniejszy komunikat rozpoczyna dialog, aby wzbogacić refleksję Komisji na temat dalszych działań w odniesieniu do czterech obszarów priorytetowych i warunkujących je czynników. Wiele poruszonych w nim kwestii jest drażliwych i często trudno osiągnąć wokół nich konsensus społeczny, w szczególności w odniesieniu do aspektów związanych z żywnością, produkcją zwierzęcą i przyszłością WPR. Dlatego też rozpoczęto już prace nad pogłębieniem tych najważniejszych kwestii i znalezieniem rozwiązań w ścisłej współpracy z odpowiednimi zainteresowanymi stronami i decydentami politycznymi. Doświadczenie pokazuje, że w tak zróżnicowanym sektorze nie można stosować uniwersalnych rozwiązań, a dialog strategiczny wskazał na potrzebę reakcji terytorialnej i dostosowanej do potrzeb.

Komisja zwraca się do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego, Komitetu Regionów, partnerów społecznych i wszystkich zainteresowanych stron o aktywny wkład w opracowanie i realizację inicjatyw opisanych w niniejszym komunikacie.